

Tarinoita helsinkiläisistä elokuvateattereista

Raportti kirjasen kirjoittamisesta ja taittamisesta

Milla Olkkonen

Tekijä(t) Olkkonen Milla	
Koulutusohjelma Journalismin koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Tarinoita helsinkiläisistä elokuvateattereista Raportti kirjasen kirjottamisesta ja taittamisesta	Sivu- ja liitesivumäärä 25 + 1
<p>Tarinoita helsinkiläisistä elokuvateattereista avaa kolmen helsinkiläisen elokuvateatterin taivalta yksittäisten henkilöiden kertomusten ja muistojen pohjalta. Teos on journalistisin perustein tehty kirjanen, jonka tarkoitus on tiedon välittämisen lisäksi herättää lukijassa tunteita kertojilleen merkityksellisten muistojen kautta. Valmis kirjanen löytyy raportin liitteistä.</p> <p>Raportin tietoperustassa käsitellään tarinallisuutta journalismissa, haastattelutekniikkaa ja henkilöä lähteenä. Tarinallisuutta journalismissa lähestytään siitä näkökulmasta, että journalismi on faktoihin perustuvaa tiedonvälitystä, jota voi rikastaa erilaisilla fiktion ja kaunokirjallisuuden liitettyillä kerronnan keinoilla. Lisäksi avataan sitä, milloin tarinallisen journalismin käsite on esiintynyt ensimmäisen kerran ja miten se on kehittynyt vuosien saatossa.</p> <p>Tietoperustassa käsitellään lisäksi, miten haastattelutekniikka ja henkilölähteet liittyvät tarinallisen tekstin tiedonhankintaan.</p> <p>Elokuvateatterikohtaisia tarinoita varten haastateltiin 1 – 2 henkilöä teatteria kohden riippuen siitä, oliko kyseessä uusi vai vanha teatteri. Teatterikohtaisten tarinoiden sisältö määrytyi pitkälti sen mukaan, mitkä muistot olivat haastateltaville merkityksellisiä. Jokaisen tekstin rakenteellisia ratkaisuja kuvataan raportissa erikseen.</p> <p>Projektiin kuului lisäksi kirjasen taittaminen ja taiton suunnittelu. Taittoratkaisuja avataan raportissa jonkin verran, mutta pääpaino on teksteissä.</p> <p>Kokonaisuus toteutettiin aikavälillä marraskuu 2017 – helmikuu 2018. Tuotoksena syntyi 33-sivuinen kirjanen teksteineen ja näyttävine valokuvineen taitettuna. Tekijä aikoo hyödyntää teosta pilottina kirjalle, jonka voisi tulevaisuudessa tehdä kattavammin työparin, rahoituksen ja ajan kanssa. Vastaavia teoksia ei juuri ole saatavilla helsinkiläisistä tai suomalaisista elokuvateattereista.</p>	
Asiasanat Elokuvateatteri, tarina, narratiivinen / kaunokirjallinen journalismi, henkilölähde	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tarinallisuus ja journalismi	2
2.1	Faktan ja fiktion käsitteistä	2
2.2	Tarina – mikä se on?.....	2
2.3	Tarinallisuus journalismissa	3
2.4	Tarinallisuus journalismissa – miksi ja miten?	4
2.5	Narratiivisen journalismin eettisyys	5
2.6	Haastattelutekniikka apuna tarinan etsimisessä	6
2.7	Henkilö lähteenä	7
3	Projektin kuvaus.....	8
3.1	Kokonaisuus	8
3.2	Työn suunnittelu ja tavoite	8
3.3	Eteneminen.....	10
3.4	Sisältömateriaalin hankinta	10
3.5	Teatterikohtaiset ratkaisut tekstissä	11
3.5.1	Riviera.....	12
3.5.2	Korjaamo Kino	14
3.5.3	Orion.....	16
3.6	Taittopohjien suunnittelu	18
3.7	Taitto.....	22
4	Pohdinta.....	23
5	Lähteet.....	25
	Liite 1. Tarinoita helsinkiläisistä elokuvateattereista	26

1 Johdanto

Opinnäytetyöni rakentuu Tarinoita helsinkiläisistä elokuvateattereista -kirjaseen tekemisestä ja työn raportista. Projektiin kuuluivat kirjaseen tiedonhankinta, kirjoittaminen, taiton suunnittelu ja taittaminen. Lisäksi valokuvasein itse osan kirjaseen valokuvista. Valmis PDF-kirjaseen löytyy tämän raportin liitteistä.

Suomalaisista tai helsinkiläisistä elokuvateattereista on heikosti saatavilla vastaavanlaisia teoksia, minkä vuoksi päätin tarttua aiheeseen. Koska tarinallisuus kiinnostaa minua, halusin lähestyä tietokirjamaista kokonaisuutta tästä näkökulmasta. Teoksen esikuvana ja inspiraationa toimi Anssi Monosen toimittama 12 tuumaa – Tarinoita suomalaisista levykaupoista.

Työn tavoite on välittää lukijalle kiinnostavia tarinoita, jotka perustuvat haastattelujen henkilökohtaisiin muistoihin. Tavoitteena oli myös kerätä tietoa haastattele-malla.

Raporttiseeni keskityn avaamaan tiedonhankinta- ja kirjoitusosuuksien etenemistä ja tekemiäni tekstikohtaisia ratkaisuja. Taittoa käsittelen pintapuolisesti. Valokuvaseen päätin jättää kokonaan pois raportista, koska sain valtaosan kuvista haastateltavien kautta, enkä kuvannut niitä itse.

Aloitan opinnäytetyöni tarkastelemalla tarinallisuutta journalismissa: mitä se tarkoittaa ja mistä lähtien käsite on ollut olemassa. Lisäksi käsittelen narratiiviseen journalismiin liittyvää eettistä vastuuta.

Tiedonhankinta liittyy olennaisesti journalismiin. Tarinallisen journalismin tärkeä tiedonhankintakeino on kasvokkain tehtävä haastattelu. Tietoperustassa käsittelen täten myös haastattelutekniikkaa ja henkilölähteitä siitä näkökulmasta, miten niitä voi hyödyntää tarinallista tekstiä kirjoittaessa.

Käsitteellä journalismi tarkoitan yleisen palvelumiseksi tehtyä totuudenmukaista tiedonvälitystä. Journalisti / toimittaja on henkilö, joka tekee journalismia. (Journalistin ohjeet 2017). Tarinallisella / narratiivisella / kaunokirjallisella journalismilla tarkoitan tiedonvälitystä, jota on rikastettu erilaisilla kerronnan keinoilla, joita avaan raportissa myöhemmin.

Henkilölähteestä puhuessani tarkoitan ihmistä, joka jakaa tietonsa vapaaehtoisesti kasvokkain tehtävässä haastattelutilanteessa (Kuutti 2001, 119). Haastattelutekniikka tarkoittaa haastattelun erityispiirteitä verrattuna keskustelutilanteeseen: haastattelu ei ole pelkkä vapaamuotoinen keskustelu, vaan journalistin ohjailtavissa oleva tiedonhankintatilanne (Kuutti 2001, 117).

Faktan, fiktion ja ei-fiktion käsitteitä avaan tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

2 Tarinallisuus ja journalismi

2.1 Faktan ja fiktion käsitteistä

Kielitoimiston sanakirja (2017) antaa faktan synonyymiksi tosiasian. Käsitettä fiktio sanakirja (2017) avaa kolmella eri merkityksellä:

1. kuvitelma, epätodenmukainen olettaus, sepite
2. kaunokirjallisuus: mielikuvitukseen perustuva kirjallisuus (tietokirjallisuuden vastakohtana)
3. käsite joka ei vastaa todellisuutta mutta mahdollistaa tietyn asian kuvailemisen

Kaunokirjallisia keinoja käytetään perinteisesti aikakauslehtityyppisissä teksteissä, mutta journalismin tutkijan Maria Lassila-Merisaloon (2009, 14) mukaan niillä voi rikastaa sanomalehtiutuustakin. Journalismi ei voi olla täyttä fiktiota, mutta faktapohjaista journalistista tekstiä voi täydentää fiktiivisin kerronnan keinoin.

Lassila-Merisalo nostaa faktan ja fiktion rinnalle käsitteen ei-fiktio. Hän määrittelee ei-fiktion yläkäsitteeksi, jonka alla voidaan nähdä eri lajityyppejä matkakertomuksesta elämäkertaan. (2009, 14.) Kaunokirjallista tai narratiivista journalismia voi siis nimittää myös ei-fiktioksi.

2.2 Tarina – mikä se on?

Kirjailija Juhana Torkki (2014, 21) tarjoaa yhdeksi määritelmäksi, että tarinassa olennaista on se, mikä jossain asiassa tuntuu merkitykselliseltä ja eteenpäin kertomisen arvoiselta. Tarina siis syntyy tunteesta, eikä ilman tunnetta voi olla tarinaa. Tunne perustuu henkilön kokemukseen, näkemykseen ja tietämykseen. Tarinan alkupisteen voi täten ajatella olevan jotain henkilökohtaisesti merkityksellistä tarinan kertojalle.

Tarina on vakiintunut sana käyttämässämme arkikielessä. Selitys käsitteelle ei kuitenkaan ole yksiselitteinen ja Torkki (2014, 15) haastaakin lukijan kirjoittamaan oman määritelmänsä tarinalle. Kun asiaa alkaa ajatella syvällisemmin, vastaaminen ei olekaan helppoa. Mitä eroa on tarinalla, kertomuksella tai historialla?

Torkki esittää, että tarina on jollain tavalla sidoksissa aikaan. Tarinan välittämä tieto ei ole paikallaan pysyvää, vaan se tapahtuu ajassa. (2014, 17.) Kertomus on lyhyt tapahtumien jatkumo, jolla on alku, keskikohta ja loppu sekä juoni. Tarina on jotain enemmän kuin ker-

tomus. Tarina on saattanut olla jollain tasolla olemassa jo ennen kuin siitä on muodostunut yhtäkään kertomusta. (Torkki 2014, 18.) Tästä on pääteltävissä, että kertomus on tarinan näkyväksi tekemistä.

Tarinan ja kertomuksen sekoittumista selittää myös, että käsitteet tarina ja historia menevät sekaisin (Torkki 2014, 18). Tarina siis muovautuu ajassa ja tarinaan voi liittyä historia. Esimerkiksi henkilön historiaa voi kuvata myös ilman tarinaa. Tiedot syntymäpäivästä, koulusta valmistumisesta ja ensimmäisen työpaikan saamisesta eivät täytä tarinan määritelmää ennen kaikkea siksi, että ne eivät herätä lukijassa tai kuulijassa tunteita.

2.3 Tarinallisuus journalismissa

Lassila-Merisalo kirjoittaa (2009, 13), että kaunokirjallinen journalismi mainittiin ensimmäisiä kertoja yhdysvaltalaisessa lehdessä vuonna 1907. Journalististen lajityyppien rajat olivat epäselvät vielä 1800- ja 1900 -lukujen taitteessa, jolloin uutinen muistutti kronologista kertomusta. Tekstityyppien väliset rajat alkoivat hämärtyä taas 1900-luvun lopussa alkaneen postmodernin maailmankuvan kehittyessä. (Lassila-Merisalo 2009, 49.)

Yhdysvalloissa puhuttiin 1960-luvulla ”uudesta journalismista”, jossa liikuttiin faktan ja fiktion välimaastossa, yhdisteltiin objektiivisuutta ja subjektiivisuutta sekä sanomalehtitekstiä ja kaunokirjallisuutta. Yhdysvaltalaiselle kirjailijalle ja toimittajalle Hunter S. Thompsonille uusi journalismi ei riittänyt, vaan hän keksi 1970-luvulla gonzo-journalismin. Thompsonin kirja *Pelkoa ja Inhoa Las Vegasissa* edustaa gonzoa, jossa olennaista on, että kaiken ei tarvitse olla objektiivista eikä välttämättä edes totta. Tärkeintä on antaa tilanteen viedä ja yrittää pysyä siinä mukana. (Latvala, Pulakka & Mikkola 2014.)

Latvala, Pulakka ja Mikkola kirjoittavat (2014), että Suomessa tehtiin gonzo-journalismia jo 1950-luvulla. *Apu*-lehden lehtimies Veikko Ennala soluttautui Helsingin huumepiireihin ja kirjoitti siitä. Myöhempää 1980-luvun suomalaista gonzoa on esimerkiksi *Tuuliajolla*, joka syntyi, kun toimittaja oli ollut mukana Eppu Normaalin, Juice Leskinen Slamin ja Hassisen koneen Saimaan-kiertueella. Teoksen kirjoitti rocklehti *Soundin* toimittaja Juho Juntunen. (Latvala, Pulakka & Mikkola 2014.)

Suomalaiset tiedotustutkijat alkoivat vasta 1980- ja 1990 -lukujen vaihteessa omaksua tarinallisen kerronnan tutkimuksen käsitteistöä uutisjournalismin tutkimukseen. Vuonna 1995 kirjallisuuden tutkija Pekka Tammi esitti, että faktan ja fiktion väliin on vedettävä raja. Hän ehdotti, että näkökulman käsite auttaa faktan ja fiktion erottamisessa. Faktatekstissä

tiedonlähteet on pyrittävä todentamaan lukijalle, jotta tiedonvälitys on uskottavaa. Fiktiossa Tammi sanoi näkökulman pyrkivän lähinnä lukijan epävarmuuden maksimoimiseen. (Lassila-Merisalo 2009, 70–71.)

Journalistin ohjeiden (2017) kahdeksas kohta julistaa, että journalistin velvollisuus on pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen. Kaunokirjallinen tai narratiivinen journalismi on Lassila-Merisalon (2009, 12–13) mukaan faktaa fiktion keinoin. Lajityyppi on kuitenkin Suomessa niin vähän käytetty, että sille on haastava antaa selvää määritelmää (Lassila-Merisalo 2009, 14).

Jos vertailee karkeasti asiatekstiä ja kaunokirjallista tekstiä, niissä voi havaita eroja. Lassila-Merisalo (2009, 88) lainaa Kauppisen & Laurisen (1988, 82–83) havaintoja oheisessa taulukossa, joka ilmentää myös sitä, että mainittujen tekstityyppien erot ovat häilyviä.

Taulukko 1 Asiatekstin ja kaunokirjallisen tekstin eroavaisuuksia (Lassila-Merisalo 2009, 88)

Asiateksti	Kaunokirjallinen teksti
<ul style="list-style-type: none"> välittää yleisiä ja yhteisiä tietoja 	<ul style="list-style-type: none"> välittää kokemuksia ja elämyksiä
<ul style="list-style-type: none"> selkeämpi ja yksiselitteisempi funktio 	<ul style="list-style-type: none"> moniselitteisempi funktio
<ul style="list-style-type: none"> pysyvä näkökulma (kuvaus, kertonta, erittely) 	<ul style="list-style-type: none"> näkökulma voi vaihtua yllättävästi
<ul style="list-style-type: none"> huomaamaton kieli: huomio asiaan 	<ul style="list-style-type: none"> kieli ja tyyli yllättävää ja arvaamatonta, tyyli ja kieli ovat osa merkitystä
<ul style="list-style-type: none"> selkeys on ansio 	<ul style="list-style-type: none"> moniselitteisyys on tyypillistä
<ul style="list-style-type: none"> vetoaa järkeen, syysuhteet merkityksellisiä 	<ul style="list-style-type: none"> merkityssuhteet luonteeltaan erilaisia
<ul style="list-style-type: none"> käsitteet yksiselitteisiä, tarkoitteet olemassa todellisuudessa 	<ul style="list-style-type: none"> tarkoitteet eivät ole yksiselitteisiä tai ne ovat olemassa fiktiivisessä maailmassa
<ul style="list-style-type: none"> perustuu yleensä yleisesti totena tai objektiivisena pidettyihin tietoihin 	<ul style="list-style-type: none"> perustuu yksilön tai yksilöiden kokemuksiin

2.4 Tarinallisuus journalismissa – miksi ja miten?

Aalto-yliopiston aikakauslehtijournalismin professorin Maija Töyryn (2013) mukaan uutinen on tylsä, mutta tarinalla on enemmän mahdollisuuksia. Lukijan uteliaisuuden herättäminen onnistuu värittämällä juonta ja puhuttelemalla lukijaa. Ajan ja paikan tunnun luominen tapahtumien, tilanteiden ja miljööön kuvailulla vetoavat lukijaan, koska ne rakentuvat

inhimillisen toiminnan ympärille. (Töyry 2013.) Ylen uutis- ja ajankohtaistoimituksen toimitaja Terhi Upola (2015) on Töyryn kanssa samoilla linjoilla: tarinallisuus vetoaa tunteisiin ja tunnereaktioita voi luoda yksityiskohdilla ja konkreetilla.

Tarinallisen tekstin tiedonhankinnassa journalisti asettuu tarkkailijaan rooliin ja havainnoi ympäristöään. (Lassila-Merisalo 2013). Jos journalistin luoma tarina sijoittuu menneeseen, voi hän vaihtoehtoisesti pyytää haastateltavaa kuvailemaan muistinsa pohjalta tapahtumia, joissa on ollut läsnä. Kuvailu on luultavasti rikkaampaa journalistin havainnoimana, mutta varsinkaan menneeseen ei voi palata havainnoimaan tiettyä tapahtumaa. Tällöin on luotettava haastateltavaan kuten muissakin haastattelutilanteissa. Tapahtumien ja miljöön kuvailua voidaan siis pitää kaunokirjallisenä keinona, mutta se perustuu faktaan: journalistin tai haastateltavan omiin havaintoihin.

Tarinallinen journalismi eroaa perinteisestä uutisesta usealla tavalla. Uutisessa tärkein viesti nostetaan alkuun, mutta kaunokirjallisessa journalismissa tärkeitä asioita ripotellaan koko tekstin pituudelta. Tarinallisessa tekstissä kieli on monipuolisempaa ja rikkaampaa journalistin omien havaintojen ja kuvailun takia. Uutisen tavoite on kertoa tiiviisti jotain uutta tietoa. Vaikka tarina sisältää uutta asiaa, se pyrkii kuvaamaan maailmaa tavalla, joka tarjoaa lukijalle samastumiskohtia. (Upola 2015.)

2.5 Narratiivisen journalismin eettisyys

Totuudenmukaisen tiedonvälityksen höyistäminen tarinallisin keinon edellyttää journalistilta vastuullisuutta. Englannin kielen opettaja ja tarinallisuuden voimasta kirjoittanut Jonathan Gottschall lainaa tekstissään (2012) kirjailija Peter Gruberin teosta Tell to Win (2011). Gruber vertaa tarinaa Troijan hevoseen. Kun luemme kuivakkaa faktaa, olemme kriittisiä ja skeptisiä. Kun tarina tempaisee meidät mukaamme ja liikutemme, muutamme puolustuskyvyttömiksi. (Gottschall 2012.)

Tarina on siis voimallinen keino välittää haluttu viesti perille. Totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen pyrkiminen on erilaisista kerronnan keinoista huolimatta muistettava. ”Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu”, sanoo Journalistin ohjeiden ensimmäinen kohta. Journalisti ei täten saa johtaa lukijaa harhaan silloinkaan, kun pukee viestinsä tarinalliseen muotoon.

2.6 Haastattelutekniikka apuna tarinan etsimisessä

Toisen ihmisen haastattelu kasvokkain on oiva tiedonhankintakeino journalistille. Tutkivasta journalismista väitöskirjansa kirjoittanut Heikki Kuutti (2001, 117) perustelee väitettä sillä, että haastattelun kulkua on helppo ohjata tilanteen mukaan, vastauksia voi tulkita ja syventää laajasti ja haastateltavalle voidaan antaa mahdollisuus kertoa itseään koskevia asioita vapaasti.

Haastattelu on kasvokkain tapahtuva vuorovaikutustilanne, joka edellyttää molemminpuolista luottamusta. Journalisti ei saa pitää henkilölähdettä itsestään selvyytenä, eikä haastateltava saa kokea tulevansa hyväksikäytetyksi. Tarkoituksena on, että haastattelija saa lähteeltä kaipaamansa tiedon ja haastateltava saa äänensä kuuluviin. Luottamuksen takaaminen edellyttää, että journalisti kertoo haastateltavalle, mihin hän haastateltavan tietoja tarvitsee. (Kuutti 2001, 119.)

Tarinaa etsiessä haastattelu kannattaa rakentaa tiukasti rajattujen kysymysten sijaan vapaamman keskustelun varaan (Lassila-Merisalo 2013). Toimittajan on suotavaa kuunnella haastateltavaa ja välttää turhia keskeytyksiä ja vastausten kommentointia. Mielenkiintoisimmat tarinan osaset saa usein esiin vasta tutustumisen jälkeen. Haastateltava kannattaa siis lämmitellä kysymällä helppoja alkukysymyksiä ja antamalla hänelle mahdollisuuden puhua vapaasti. (Kuutti 2001, 125.)

Haastattelutyylejä ovat esimerkiksi looginen, aggressiivinen ja sympaattinen haastattelutyylit (Kuutti 2001, 126–127). Lisäksi haastattelun voi tehdä haastateltava- tai toimittajakeskisessä. Haastateltavakeskeisessä tilanteessa journalisti ei paljasta tietojaan, vaan antaa haastateltavan puhua. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa journalisti kertoo tietonsa ja pyytää haastateltavaa vahvistamaan tai kiistämään väittämät. (Kuutti 2001, 128.)

Jos kyseessä on tutkivaan journalismiin usein liittyvä epäkohtien etsintä, haastattelutyylin valintaa tulee pohtia tarkasti. Kun haastateltavalta haluttu tieto perustuu hyvän mielen muisteluun, sympaattinen haastattelutyylit yhdistettynä haastateltavakeskeiseen tilanteeseen toimii tarkoituksessaan parhaiten.

Sympaattisen haastattelutyylin ominaisuuksiin kuuluvat haastateltavan tunteisiin vetoaminen ja rennon ja keskustelunomaisen ilmapiirin luominen. Journalisti voi rohkaista haastateltavaa pienillä eleillä: katsekontakti, hymyily, nyökyttely ja kiinnostuksen osoittaminen auttavat haastateltavaa avautumaan. (Kuutti 2001, 126.)

Tarinan saa parhaiten esiin, kun haastateltavan antaa vastata kysymyksiin melko vapaasti. Toki journalisti ohjaa keskustelua syventävillä jatkokysymyksillä haluamaansa suuntaan, mutta jatkuvat keskeytykset voivat saada haastateltavan epävarmaksi. Jatkokysymykset voivat myös auttaa haastateltavaa muistamaan lisää asioita tai yksityiskohtia.

2.7 Henkilö lähteenä

Kaikkea tietoa ei ole kirjattu ylös tai tallennettu muussa muodossa. Tunteisiin vetoava tarina pohjaa lisäksi henkilölle merkityksellisiin kokemuksiin ja tuntemuksiin. Tällöin henkilön haastattelu on paras keino saada vastauksia kysymyksiin ja materiaalia tarinaan.

Henkilölähteen hyödyntämiseen liittyy sekä etuja että haittoja. Henkilöltä voi saada luotettavaa ja tarkkaa kokemuksiin ja tietämykseen perustuvaa tietoa. Ihminen on kuitenkin elävä olento, joten muistot eivät välttämättä pidä pakkaansa ja haastateltava voi jopa valehdella.

Lähteen luotettavuuteen vaikuttavat hänen asemansa, tietämyksensä ja kertomismotiivinsa. Kaikki kolme seikkaa voivat tukea lähteen luotettavuutta, mutta samalla heikentää sitä. (Kuutti 2001, 134–135.)

Esimerkiksi yrityksessä korkeassa asemassa olevalla henkilöllä on melko varmasti asiantuntemusta yrityksensä asioista, mutta hän ei välttämättä halua kertoa kaikkea. Jos lähteen motiivina on kostaa tai asettaa toinen henkilö huonoon asemaan, on haastattelijan kyseenalaistettava tietojen luotettavuus. Elokuvateatteritarinoita kirjoittaessa on tiedostettava, että jos haastateltava edustaa kyseessä olevaa teatteria, hän ei tietenkään halua asettaa sitä huonoon valoon. Asia on tiedostettava, vaikka tarinat perustuisivat hyvän mielen muisteluun.

Haastateltavaa voi joutua taivuttelemaan haastattelun saamiseksi. Lähteen on kerrottava tietonsa vapaaehtoisesti, eikä pakotettuna. (Kuutti 2001, 119.) Lähteeseen voi vedota erilaisin keinoin. Tietoa elokuvateatteritarinoin ei todennäköisesti tarvitse nyhtää haastateltavilta, mutta tarvittaessa taivuttelu on mahdollista neljällä Kuutin mainitsemaalla keinolla.

Lähteen voi saada suostutelluksi haastatteluun kertomalla asian olevan tärkeä (Kuutti 2001, 121). Elokuvateatteritarinoiden suhteen tiedot ovat kulttuurillisesti tärkeitä ja lisäksi siksi, että vastaavia teoksia ei ole juuri saatavilla.

Henkilökohtaisiin muistoihin pohjaavia tarinoita on tärkeä saada nimenomaan lähteiltä, jotka ovat olleet tavalla tai toisella teatterin kanssa tekemisissä. Tällöin lähde tulee vakuuttaa sillä, että hän on paras asiantuntija kyseissä asiassa (Kuutti 2001, 121). Haastattelija voi suostua siksi, että jonkun toisen kertomana tarina voi vääristyä tai antaa jopa koko aiheesta vääränlaisen kuvan.

Hankalammassa tapauksessa journalisti voi vakuuttaa tietävänsä aiheesta jo ja kertoa tarvitsevansa vahvistuksia tai tarkennuksia tiedoilleen. Tällöin lähde voi kokea, että ei ole niin suuressa roolissa asioiden kertomisen suhteen, että hänen puheistaan olisi ainakaan haittaa. Lisäksi hän voi suostua siksi, että toimittajan tiedot eivät päätyisi julkisuuteen virheellisinä. (Kuutti 2001, 119–120.)

Näistä neljästä keinosta viimeinen on, että lähteelle vakuutetaan, että juttu tehdään joka tapauksessa (Kuutti 2001, 121). Haastateltava voi täten kokea olevansa sittenkin paras asiantuntija asiassa ja antaa haastattelun, jotta asiasta ei päätyisi julkisuuteen virheellistä tai puutteellista kuvaa.

3 Projektin kuvaus

3.1 Kokonaisuus

Tarinoita helsinkiläisistä elokuvateattereista on kirjanen, jossa on tarinoita ja valokuvia valitsemistani ketjuun kuulumattomista teattereista ja henkilöistä tarinoiden takana. Kirjaan valikoitui kaksi uudempaa helsinkiläistä teatteria ja yksi vanhempi: Riviera, Korjaamo Kino ja Orion.

Projektiin kuului haastattelut ja muu tiedonhankinta, tekstien kirjoittaminen, haastateltavien valokuvaaminen sekä taittopohjien suunnittelu ja taiton toteutus.

3.2 Työn suunnittelu ja tavoite

Aloin marraskuun alussa ottaa sähköpostitse yhteyttä helsinkiläisiin teattereihin. Helsinkiläisiä ketjuun kuulumattomia elokuvateattereita ovat esimerkiksi Andorra, Orion, WHS Teatteri Union, Riviera, Engel ja Kino Korjaamo. Ajattelin, että voin tarvittaessa ottaa yhteyttä myös Finnkinon. Koska sain tarpeeksi pikkuteattereita mukaan, päätin jättää markkinoita hallitsevan Finnkinon työstäni pois ja päästää pienemmät toimijat ääneen.

Alkuperäinen tavoite oli saada mukaan noin viisi elokuvateatteria, joista oli tarkoitus kirjoittaa viisi pidempää tarinaa. Päätin, että tarinoiden laajuus tulisi olemaan noin kymmenentuhatta merkkiä teatteria kohden. Teattereihin liittyviä henkilöitä ajattelin haastatella 1 – 3 kappaletta teatteria kohden riippuen siitä, millaisia tarinoita saisin ja kuinka kauan teatteri on ollut toiminnassa. Tarkoitus oli perustaa tarinat haastattelujen varaan. Jokainen teatteri tulisi saamaan valokuvineen ja teksteineen kirjasessa maksimissaan kymmenen sivua tilaa. Täten kirjasen maksimisivumäärä itse sisällön suhteen olisi 50.

Valmiiksi tuotokseksi oli siis määrä valmistua viisi tarinaa viidestä teatterista valokuvineen taitettuna. Tekstien sävyn halusin pitää rentona mutta asiallisena. Päätin kuvata haastateltavat itse ja pyytää teattereista jo olemassa olevia kuvia. Päädyin tähän ratkaisuun siksi, että valokuvaus ei ole vahvuuteni. Täten ammattivalokuvaajien kuvilla kirjasesta tulisi näyttävämpi.

Suunnittelin kirjaavani joko tarinan muodossa tai infoboksein perusfaktaa jokaisesta teatterista: perustamisvuoden, omistaja/t (nykyiset ja ehkä entiset), salit ja paikkamäärän. En halunnut rajata tässä vaiheessa liian tiukasti tarinoiden mahdollisuuksia. Halusin ennen kaikkea kiinnostavia henkilökohtaisia muistoja vuosien varrelta. Muistot, joihin tarinat perustuvat, voisivat olla esimerkiksi hauskoja, surullisia, mokailuja, hienoja saavutuksia tai ihmisten kohtaamisia. Jokaiseen teatteriin liittyvät tarinat voisivat olla rakenteellisesti kronologisia tai palasteltuja. Halusin kuitenkin rakentaa tarinat pienten muistojen varaan. Pidin lähtökohtaisesti kiinnostavimpina esimerkiksi hauskoja sattumuksia ja kertojalleen merkityksellisiä tapahtumia.

Faktatietoja, kuten perustamisvuosi ja teatterin omistajat, minun olisi mahdollisuus tarkistaa internetistä tai kirjallisuudesta. Yleiskäsitystä elokuvateattereista oli mahdollista saada vieraillemalla KAVIn leikearkistossa tutkimassa, miten teatterit on mediassa esitetty. Tarinat tahdoin perustaa niin vahvasti ihmisten henkilökohtaisiin muistoihin, että päätin haastatteluiden riittävät niihin liittyvässä tiedonhankinnassa.

Inspiraationa ja mallina sekä tarinoiden että taiton suhteen toimisi Anssi Monosen toimitama 12 tuumaa – tarinoita suomalaisista levykaupoista (2015). Taiton suhteen inspiraationa toimisi lisäksi Kauko Röyhkän ja Juha Metson ”Et kuitenkaan usko...” Ville Haapasalon varhaisvuodet Venäjällä (2013).

Oppimisen lisäksi tavoitteiksi muotoutui säilöä elokuvateattereihin liittyvää kulttuuria, välittää lukijalle mielenkiintoisia tarinoita ja hankkia tietoa haastattelun keinoin.

Tutkimukseni on proseduraalinen, eli tutkin projektini etenemistä erityisesti kirjoittamisen, haastattelumuotoisen tiedonhankinnan ja tarinallisuuden näkökulmasta. Kokonaisuuteen tulevat kuulumaan myös henkilövalokuvaus ja taitto. Valokuvausosuutta en ajatellut käsitellä, mutta taittoa olisi tarkoitus avata jonkin verran. Taitosta olisi tarkoitus raportoida ja perustella ratkaisuni, mutta tietoperusta tulisi keskittymään tarinallisuuteen ja haastattelu-tekniikkaan.

3.3 Eteneminen

Suunnitelma työstä kyti ja muodostui elo- ja syyskuun aikana 2017. Marraskuussa aloin ottaa yhteyttä teattereihin sähköpostitse, lukea taustakirjallisuutta ja hahmotella raportin tietoperustaa. Tietoperustan työstin pääosin viikon 48 aikana.

Rivieraan, Korjaamo Kinoon ja Orioniin liittyvät haastateltavat löytyivät jo marraskuun aikana. Tässä vaiheessa päätin, että teatteritarinoita tulee kirjaseen ajankäytöllisistä syistä viiden sijaan kolme. Lisäksi koin, että kolmen teatterin tarinat riittävät tämän laajuiseen pilotiteokseen.

Marras- joului- ja tammikuun aikana tein haastatteluja ja valokuvasin haastateltavia. Samalla litteroin ja järjestelin materiaaleja, työstin tarinatekstejä, hain inspiraatiota taittoa varten ja piirsin taittopohjia.

Helmikuussa suunnittelin taittopohjat yhdessä graafikkoystäväni Jesse Huusarin kanssa. Valokuvasin viimeiset haastateltavat. Viimeistelin olemassa olevat kolmen teatterin tarinat, taitoin ne ja valokuvat valmiisiin taittopohjiin ja viimeistelin raportin. Raporttia kirjoitin lisäksi pitkin projektin etenemistä.

3.4 Sisältömateriaalin hankinta

Käytin tiedonhankintakeinona pääosin haastattelua kasvokkain. Pieniä faktatietoja etsin verkkolähteistä, mutta KAVIn leikearkistossa käynti jäi tekemättä. Äänitin kaikki haastatellut Zoom H2N-tallentimella, koska halusin keskittyä kuuntelemaan sen sijaan, että tekisin muistiinpanoja haastattelusta. Hyödynsin tietoperustassa käsittelemiäni keinoja tarinoiden saamiseksi. Pyysin etukäteen haastateltavilta sähköpostitse, että he muistelisivat tapaamistamme varten mieleenpainuvimpia tarinoita kyseiseen teatteriin liittyen.

Kaikki haastateltavat suostuivat mielellään mukaan projektiin, kun olin kertonut, mistä on kyse. Haastateltavia ei ollut kovin vaikea suostutella puhumaan haastattelutilanteessa, vaan he olivat kaikki hyvin avoimia kertoessaan muistojaan. Hyödynsin Lassila-Merisalonen oppeja haastattelukysymyksiä ja haastattelun etenemistä miettiessäni. Käytin Kuutin esittelemää sympaattista haastattelutyylä tiedonhankinnassani.

Jokainen haastattelutilanne kesti noin tunnin verran. Haastatteluiden alussa juttelimme haastateltavan kanssa niitä näitä, ennen kuin pistin äänityksen päälle. Haastattelun aloitin kyselemällä yksinkertaisia kysymyksiä esimerkiksi siitä, mikä haastateltavan suhde on teatteriin, kuinka kauan hän on ollut siellä töissä tai asiakkaana ja niin edelleen. Loppuaika haastatteluista oli vapaamuotoista keskustelua, jolloin kuuntelin haastateltavan tarinointia ja esitin jatkokysymyksiä. Jatkokysymyksiä esitin, jotta saisin lisää tietoa kiinnostavasta tapauksesta tai varmistusta siihen, ymmärsinkö asian oikein.

3.5 Teatterikohtaiset ratkaisut tekstissä

Kaikki haastatteluni etenivät pääosin samalla tavalla haastateltavien muistoja kuunnellen ja jatkokysymyksiä esittäen. En halunnut rajata sisältöä etukäteen tai päättää tiettyä kaavaa, jota haastattelun tai tekstin tulisi seurata, vaan halusin antaa tarinoille laajemmat mahdollisuudet. Täten teksteistä tuli rakenteellisesti erilaisia: toisessa teatterissa kronologinen matka alkutaipaleelta nykypäivään toimi hyvin ja toisessa yksittäiset muistot olivat kiinnostavampia. Tarinoiden rakenne syntyi intuitiivisesti sen jälkeen, kun olin litteroinut haastattelumateriaalin. Pysin kuitenkin siihen, että tarinan rakenteet sisältävät selkeän alun, keskikohdan ja lopun.

Hahmottelin jokaisen teatterin tarinan rakennetta käsin piirtämällä. Piirroksat löytyvät alta kunkin teatterin mukaan nimetyistä kappaleista, joissa avaan teatterikohtaisia kirjoitusratkaisuja. Hahmotelmien oli tarkoitus auttaa kirjoittamaan tekstin ensimmäinen versio. Haastateltavien tarkistettua teksteistä faktat muotoilin rakennettakin tarpeen vaatiessa uudestaan. Jokainen tarina muuttui jonkin verran siitä, millaiseksi olin sen alun perin suunnitellut. Muutos on nähtävissä alla olevissa kappaleissa, jos vertaa avaamiani tekstin rakenteita hahmotelmapiirroksiin.

3.5.1 Riviera

Riviera on verrattain uusi teatteri, joten alusta asti sen synnystä kertominen tuntui luontevalta. Haastattelin ravintola-alan ammattilaista Jukka Alménia, joka on Rivieran toinen pääasiallinen pyörittäjä. Hän vastasi Rivieran yleiseen sähköpostiin lähettämäni sähköpostiin itse ja sovimme tapaamisen. Teimme haastattelun 17. marraskuuta 2017 Rivieran elokuvasalissa.

Halusin saada tarinallisuutta tekstiin aloittamalla kohtauksella, jossa kuvailin haastateltavan kertoman perusteella ensimmäistä kertaa, kun elokuvateatteria ja baaria yhdistelevä konsepti tuotiin yleisön saataville. Kohtauksen jälkeen avasin sitä, mistä idea oli lähtöisin ja esittelin elokuvateatterin perustajajäseniä.

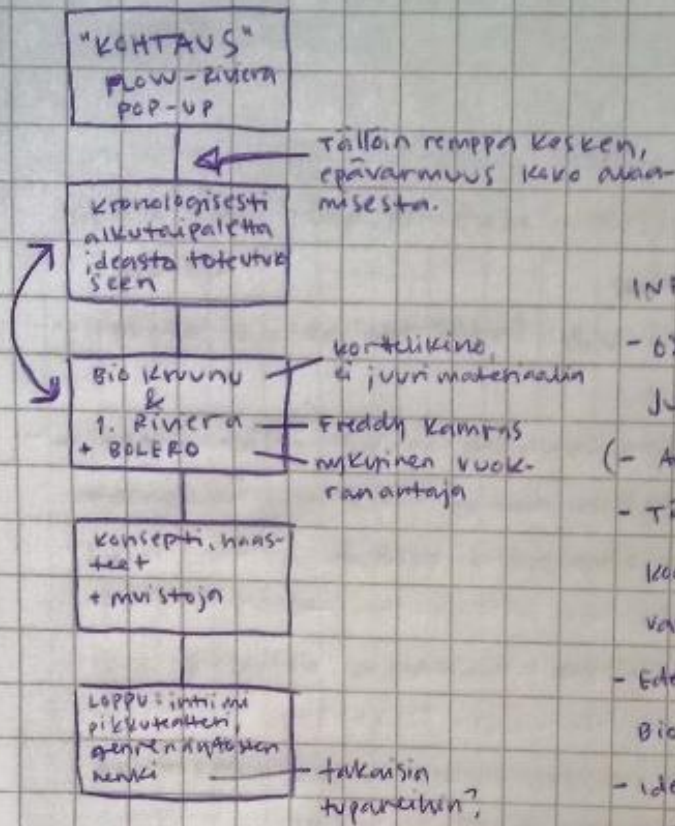
Seuraavaksi osioksi valitsin teatteritilan alkutaipaleen, koska sen historia ulottuu vuoteen 1955. Mielestäni oli tärkeää palata juurille jo tekstin aikaisessa vaiheessa.

Kaksi seuraavaa osiota avaavat kronologisesti teatterin matkaa alkaen tilan vuokrasopimuksen kirjoittamisesta ja päättyen avajaisiin. Teatteria remontoitiin paljon ja anniskelua elokuvaan yhdistävän konseptin vuoksi lupa-asiat viivyttivät teatterin avaamista. Mielestäni oli tärkeää avata lukijalle myös tätä.

Kolmessa seuraavassa osiossa päätin käsitellä muistoja. Rakensin jokaisen osion yhden teeman varaan, jonka ympärille valitsin teemaan liittyviä haastateltavan muistoja. Osioiden teemat ovat anniskelu, poikkeuksellinen konsepti sekä ajankäyttö ja yhteisöllisyys.

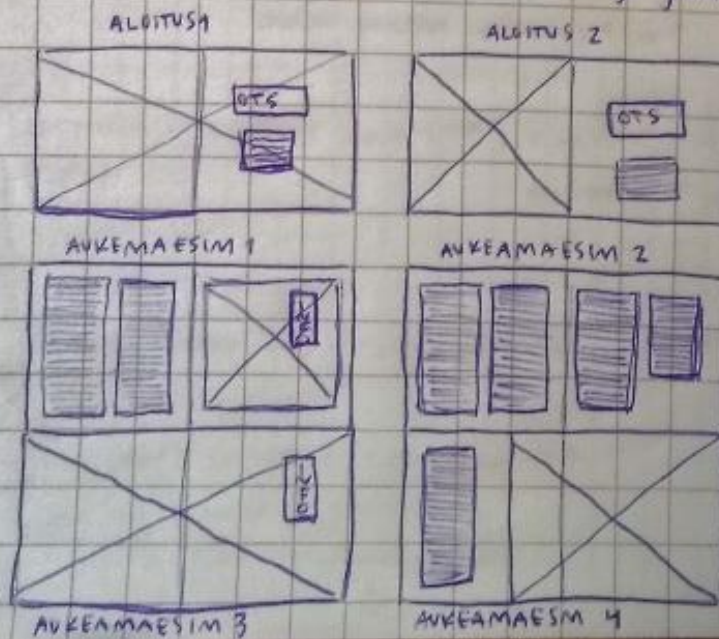
Lopetukseksi valitsin kohtauksen haastattelutilanteesta ja tuoreimman haastateltavan kertoman muiston. Mielestäni muisto oli niin hauska ja mielenkiintoinen, että se sopi lopetukseksi. Lisäksi nostin kyseisen muiston ingressiin houkuttelemaan lukijaa.

RIVIERAN TARINA - HAHMOTELMA RAKENTEESTA & ULKOASUSTA

INFOBOKSI

- OY, jota pyörittävät pääosin Jukka Almén ja Ate Laurila
- (- Avajaiset/tuparit 30.11.2016)
- Tällä hetkellä ainoa vanhaisten korttelikinä, joka taas elokuvateatterikiittäessä
- Edeltäjäit elokuvateatterisaralla Bio Kruunu 50? & Riviera 72-82
- Ideana sosiaalinen elokuva-elämys, johon liittyy ruoka ja juoma & AIKA

Kuva 1 Hahmotelma rakenteesta: Riviera

3.5.2 Korjaamo Kino

Korjaamo Kinosta haastattelin Korjaamon elokuvatoiminnan ohjelmapäällikköä Sanna-Maria Nikulaa. Lähetin sähköpostin alun perin Korjaamon toimitusjohtajalla Sara Norbergille, joka välitti viestini Nikulalle. Hän vastasi tiedusteluuni ja suostui haastatteluun. Nikula on työskennellyt tehtävässään Korjaamo Kinon alkutaipaleelta saakka, joten hän tuntui sopivalta haastateltavalta. Haastattelun teimme Korjaamon kokoustilassa 5. joulukuuta 2017.

Halusin aloittaa Korjaamo Kinon tarinan Rivieran tapaan kohtauksen tyyppisellä kuvailulla. Rivierasta poiketen tekstin alun kuvailu on nykyhetkestä eikä menneisyydestä. Päätin nostaa jo alkuun sen, että Korjaamo Kino eroaa keskivertoteatterista siten, että Korjaamo on myös kulttuurikeskus. Kulttuurikeskus-teemaan sopivat hyvin muistot erikoisnäytöksistä, joista toinen sisälsi saman aihepiirin elokuvan ja musiikkikeikan.

Korjaamo Kino on Rivieran tapaan melko tuore teatteri, mutta sen alkutaival ei ollut yhtä vaiheikas ja mielenkiintoinen. Päätin säästää haastateltavan esittelyn ja elokuvateatterin rakentamisen prosessin viimeiseen osioon. Rakentamiseen liittyi kuitenkin myös jännitystä ja kiirettä. Kronologisuuden rikkominen ja teatterin alkutaipaleen siirtäminen loppuun piristi tekstin rakennetta.

Alun ja lopun välissä olevat kolme osiota käsittelevät teemoittain haastateltavan muistoja. Teemoiksi valikoituivat karkeasti eriteltynä asiakaskunta, vauvanäytökset ja erityistä tunnelmaa hohkanneet näytökset.

KORJAAMO KINO - HAAMOTELMA RAKENTEESTA

* Kulttuurikeskus

- LABACH
- kinokonsertti
- OASIS

* Tavallista E-l:ti

- ohjelmistosta
- työeläisryöstä
- vakkareista
- pestarit?

* Päivänantoket

- megavauvaleffa
- matinen
- paikkaviki envei
→ näyttöksiä

* Sanna-Maria ~~Huttunen~~

- rakentaminen
- kiire

* Nick Cave-dok-
kanime

POINTEJA:

- Kulttuurikeskus → musi, leffa, ruvintola
- tööläläisruvat
- Nick Cave -dokkari
- huone huoneen sisällä
- yötyttö & vauvat
- vakkareiden ymmärrys

INFOBOKSI

- osa kulttuurikeskusta
- Sam Norberg Nikula
- Sanna-Maria ~~Huttunen~~

Nikula

YHT. n. 10000 merkkiä

Kuva 2 Hahmotelma rakenteesta: Korjaamo Kino

3.5.3 Orion

Orionin historia on niin pitkä, että sitä ei olisi ollut mielestäni järkevää käydä läpi alusta saakka. Lisäksi aika, resurssit ja tila kirjasesnessani eivät olisi riittäneet arkistoteatterin perusteelliseen käsittelyyn. Orionin tarinassa haastateltavien muistot ovat erityisen suuressa roolissa. Koska Orionin historia on pitkä, halusin tähän tarinaan kaksi haastateltavaa yhden sijaan.

Orionin ensimmäinen haastateltava Antti Suonio lähetti minulle sähköpostia marraskuussa. Hän oli saanut eri teattereihin lähettämiäni sähköposteja edelleen lähetettyinä ja Orionin henkilökunta oli suositellut häntä minulle haastateltavaksi. Suonio työskentelee Cinema Mondo -elokuvaletvitysyhtiössä, on vuodesta 2000 lähtien kuratoinut teemasarjoja Orioon ja ollut alusta asti järjestämässä vuonna 1997 perustettua Night Visions -festivaalia. Täten koin hänet hyvin päteväksi Orion-tietäjäksi. Sovimme haastattelun sähköpostitse ja tapasimme Kino Engelin elokuvaalissa 4. joulukuuta 2017.

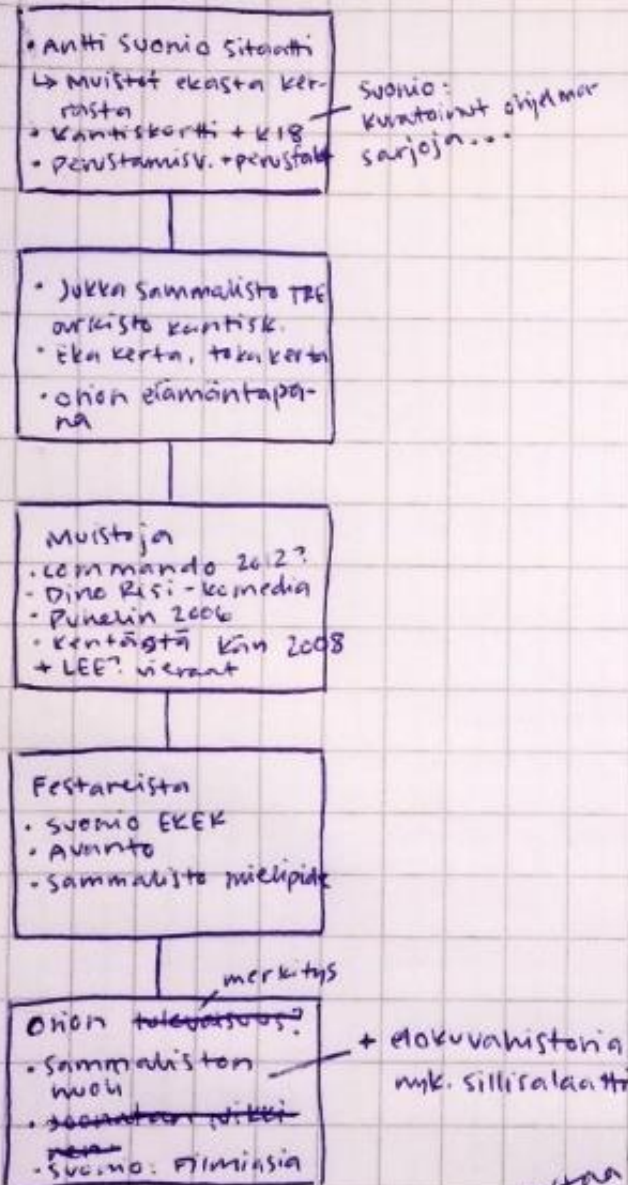
Antti Suonio suositteli minulle Orionin toista haastateltavaa ja antoi yhteystiedot. Haastateltava oli elokuvakriitikko Jukka Sammalisto (ent. Kangasjärvi). Sammalisto käy Orionissa elokuvissa lähes päivittäin, joten hän on todistanut teatterissa monia hetkiä. Sammalistoon otin yhteyttä ensin sähköpostitse, mutta en saanut vastausta. Vähän ennen joulua sain hänet puhelimitse kiinni ja kerroin projektistani. Hän suostui haastateltavaksi ja sovimme, että otan joulun jälkeen häneen uudestaan yhteyttä. Joulun jälkeen soitin hänelle uudestaan, sovimme haastattelun ja tapasimme ravintolassa Meilahdessa 2. tammikuuta 2018.

Orionin teksti muuttui alkuperäisestä rakennesuunnitelmasta melko vähän. Käytännössä viimeinen osio meni uusiksi, mutta ensimmäiset neljä sisälsivät juuri ne asiat, jotka olin suunnitelmaan kirjannut.

Koko teksti alkaa kuvailulla toisen haastateltavan Orion-ensivaikutelmasta. Kaksi ensimmäistä osiota esittelevät haastateltavat ja avaavat heidän ensimmäiset kokemuksensa Orionista. Kolmas osio pohjaa molempien haastateltavien muistoihin mieleenpainuvimmista näytöksistä ja vierailijoista.

Kahdessa viimeisessä osiossa päätin käsitellä Orionia festivaaliteatterina ja kertoa hiukan enemmän Kansallisesta audiovisuaalisesta instituutista. Mielenkiintoa festivaaliosioon toi se, että toinen haastateltavani suhtautui kielteisesti elokuvafestivaaleihin Orionissa.

ORION - HAHMOTELMA RAKENTEESTA

POINTEJA LISÄKSI:

- RAKASTETTU Orion
- erityinen suhde merilä
- Peter von Bagh?
- Leen vierailu?
- miksi juuri Orion?

INFOBOKSI

- Kasalisen audionsuunnitelman (KAVI) esitystrategiana vuodesta 1984 lähtien.
- Artdeco -teatterin toiminta alkoi Bio Athena nimellä 1927.
- Käytännössä ainoita teattereita, joissa voi nähdä elokuvia filmillä päivästä toiseen.

Jukka Sammalisto on elokuvakriitikko, jolle Orion on elämäntapa.

• Anni Suonio järjestää Night Visions -festareita ja on kuraattorit ohjelmisarjoja Orioniin vuodesta 2000.

Kuva 3 Hahmotelma rakenteesta: Orion

3.6 Taittopohjien suunnittelu

Halusin kirjasen ulkoasusta selkeän ja yksinkertaisen. Tarkoitus oli tehdä kirjasta visuaalisesti hyvännäköinen ja lukijaa palveleva kokonaisuus, jossa koko sivun tai aukeaman kokoiset valokuvat tasapainottavat tekstimassaa.

Inspiraatiota sain kirjasta, josta koko ideani on lähtöisin. Anssi Monosen toimittama 12 tuumaa – tarinoita levykaupoista tarjosi oivan lähtökohdan taittoni suunnittelemiselle. Päätin hyödyntää leipätekstissäni kahta palstaa, kuten mainitsemassani kirjassa on käytetty.

Kuvia halusin hyödyntää enemmän kuin 12 tuumaa -kirjassa. Referenssiä kuvien käyttöön tarjosi Kauko Röyhkän ja Juha Metson ”Et kuitenkaan usko...” Ville Haapasalon varhaisvuodet Venäjällä. Tästä kirjasta päätin soveltaa myös kappaleiden aloitusaukeamia. Päätin, että omat elokuvateatteritarinani alkavat niin, että toisen sivun täyttää valokuva ja toisella sivulla on suuri otsikko ja ingressi. Pidin myös yleisesti koko kirjan ulkoasun rytmistä: kuvat ovat suuressa roolissa, mutta tekstillekin on tarpeeksi tilaa.

Pidin molemmissa mainitsemisissä kirjoissa siitä, että ne ovat lähempänä neliömuotoa kuin selkeää pystykokoaa. 12 tuumaa -kirjan mitat ovat 24 cm X 21 cm ja ”Et kuitenkaan usko...” -kirjan 25 cm X 23 cm. Omaan tekeleeseeni päätin soveltaa mittoja 24 cm X 21 cm.

Alla on esimerkkejä mainitsemieni kirjojen ulkoasusta.

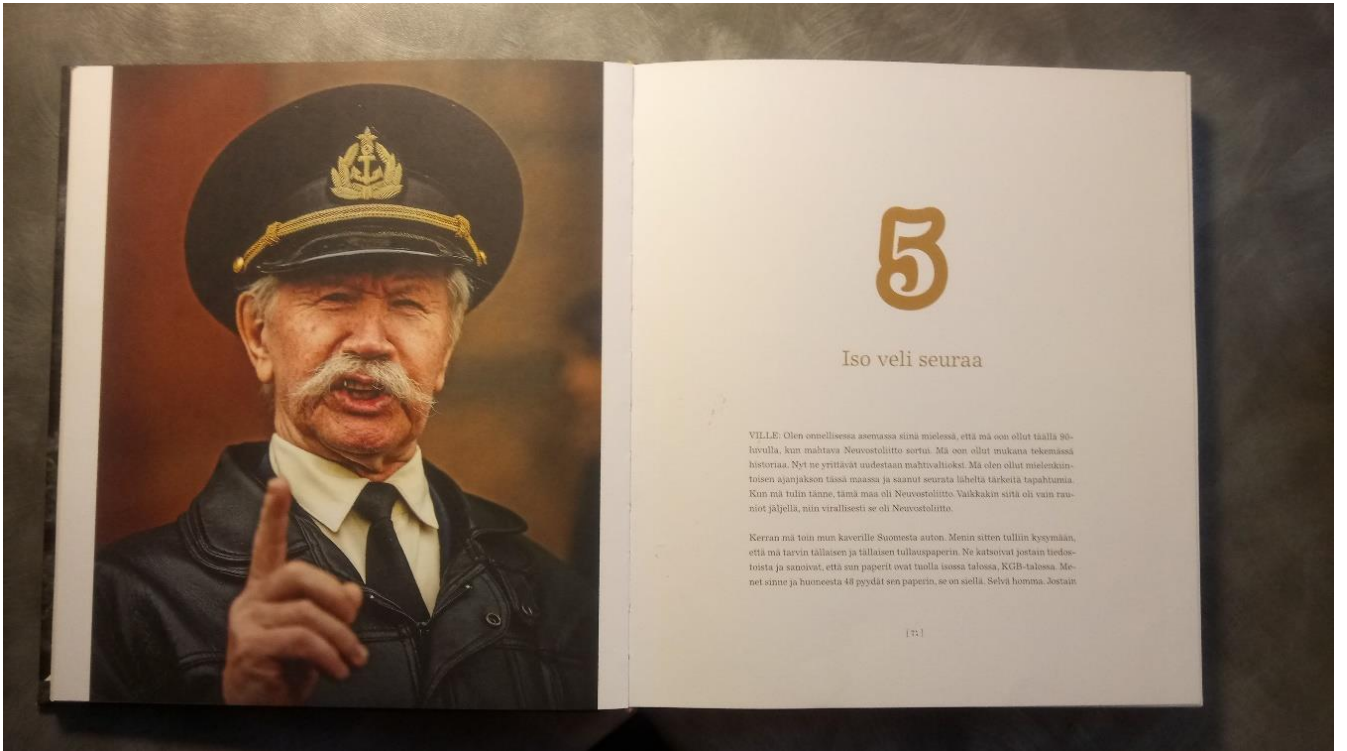
Kuva 4 12 tuumaa – tarinoita suomalaisista levykaupoista

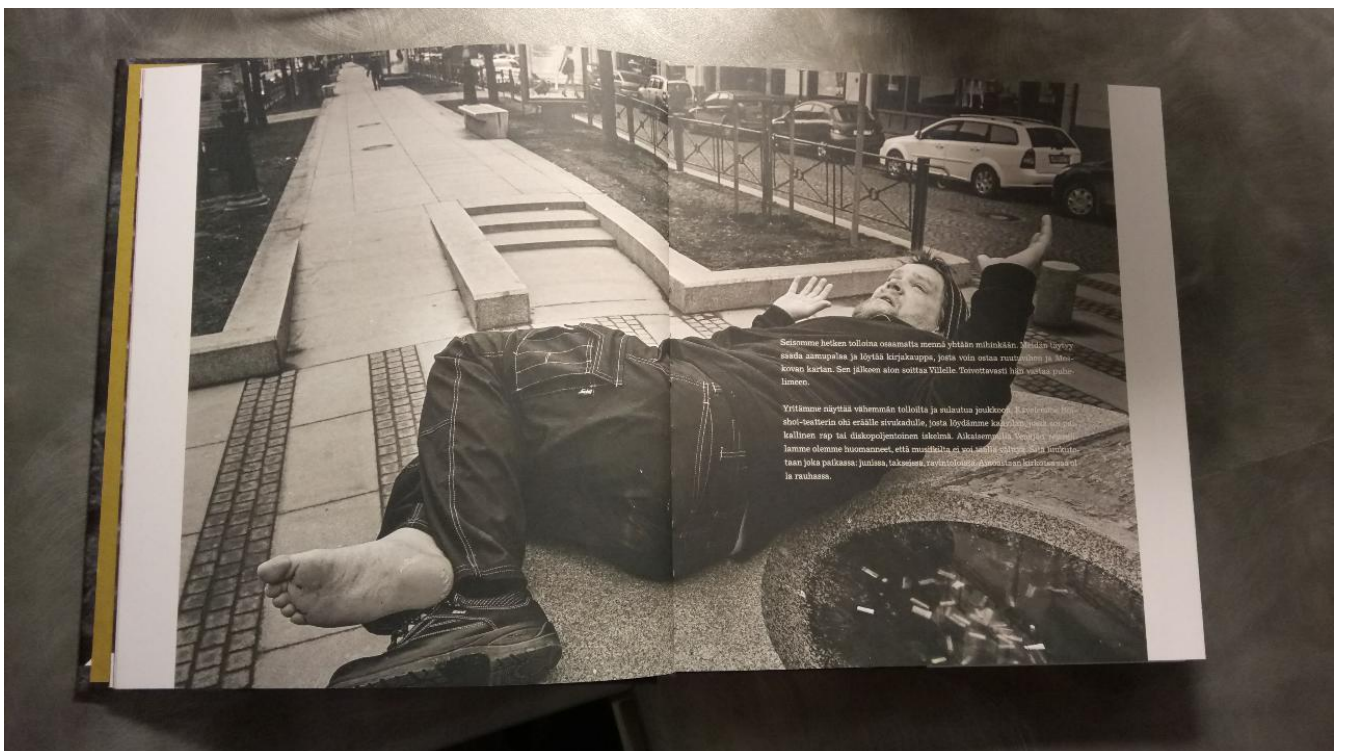
Kuva 5 12 tuumaa – tarinoita suomalaisista levykaupoista

Kuva 6 12 tuumaa – tarinoita suomalaisista levykaupoista

Kuva 7 "Et kuitenkaan usko..." Ville Haapasalon varhaisvuodet Venäjällä

Kuva 8 "Et kuitenkaan usko..." Ville Haapasalon varhaisvuodet Venäjällä

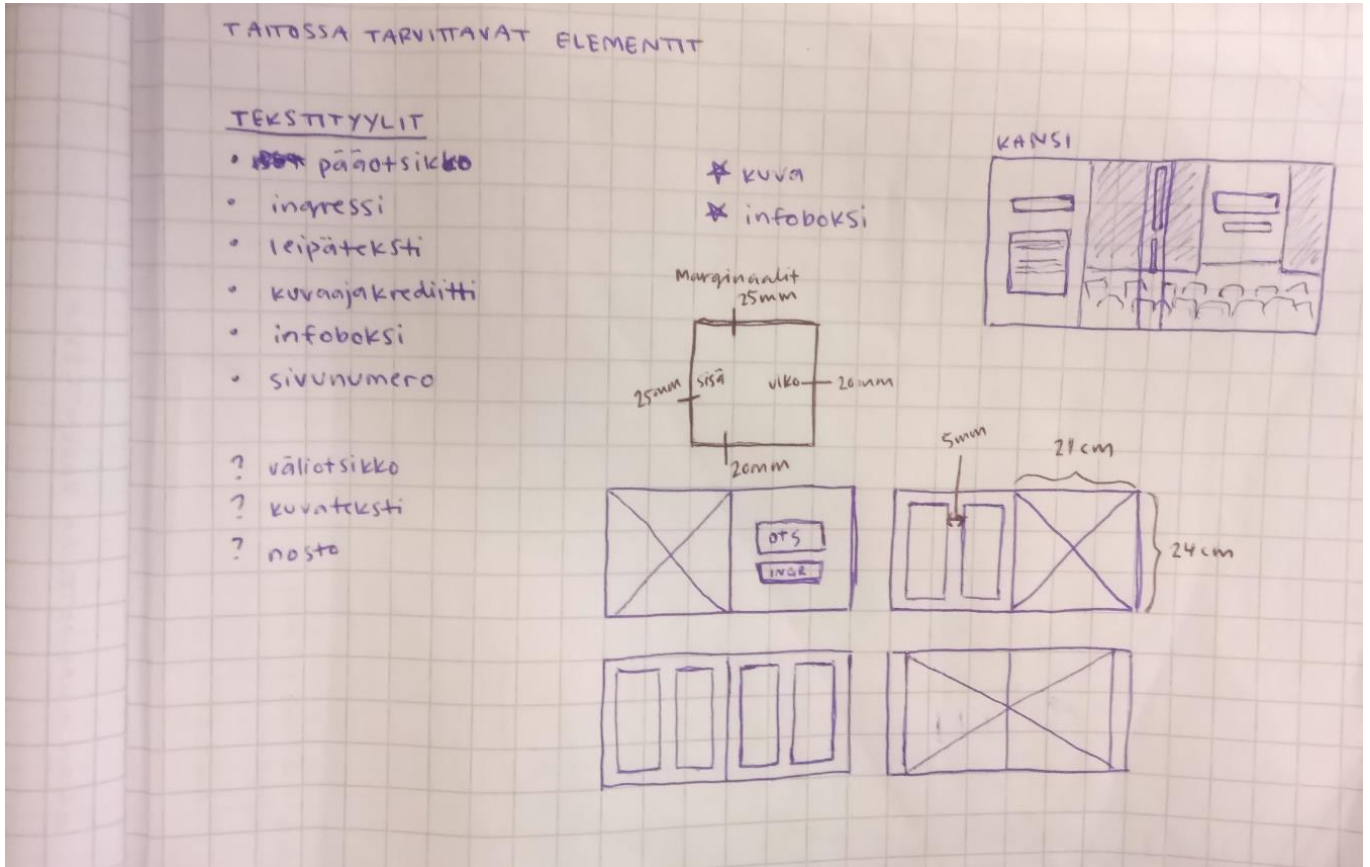
Itse suunnitelmassa lähdin liikkeelle miettimällä mitä elementtejä tarvitsen taittooni. Tapani mukaan hahmottelin suunnitelmaa käsin kirjoittamalla ja piirtämällä. Suunnitelmaani tuli yhteensä kuusi erilaista tekstielementtiä ja lisäksi kuva- ja infolaatikkoelementit.

Tein piirrosteni ja suunnitelmani pohjalta alustavan taittopohjan Adobe InDesignilla. Tässä vaiheessa määrittelin 20 millimetrin ulko- ja alareunamarginaalit ja 25 millimetrin sisä- ja yläreunamarginaalit. Pohjaan loin kaikki tarvitsemani elementit, mutta jätin typografian ja yksityiskohdat vielä suunnittelematta. Taitoin testiksi Rivieran tarinan, jotta hahmottaisin, miltä kokonaisuus tulee näyttämään.

Päätin tässä vaiheessa jättää kannen tarkemman miettimisen myöhemmälle. Piirsinkin hahmotelman, mutta en suunnitellut sitä sen pidemmälle.

Taittaminen ei ole vahvuuteni, joten pyysin apua graafikkoystävältäni Jesse Huusarilta. Erityisesti typografia sekä värien ja graafisten elementtien suunnittelu tuntui minusta täysin mahdottomalta.

Tapaamisestamme jäi tärkeimpänä oppina ja muistutuksena mieleeni, että taitto-ohjelman hallitseminen on murto-osa koko taittamisesta ja ulkoasun luomisesta. Opin tapaamisestamme paljon, mutta jouduin taas kerran hyväksymään sen, että visuaalisuus ei yksinkertaisesti ole vahvuuteni. Olin hahmotusongelmieni kanssa niin epätoivoinen, että päädyimme ratkaisuun, jossa Jesse teki kirjaseni ilmeen yksityiskohdat ja hienosäädön. Hän myös suunnitteli etu- ja takakannen loppuun toiveideni perusteella.

Kuva 9 Taiton suunnitelma

3.7 Taitto

Kiitos Jesse Huusarin korvaamattoman avun, itse taitto eteni melko sujuvasti. Taitoin ole-
massa olevat kolmen teatterin tarinat järjestyksessä Riviera, Korjaamo Kino ja Orion. Te-
attereiden järjestys kirjassessa asetui luontevasti näin. Tässä vaiheessa toivoin saavani
Kino Andorran vielä Rivieran ja Korjaamo Kinon väliin, kun sen keväämmällä pääsisin to-
teuttamaan.

Yksinkertaisen sivurakenteen ansiosta tekstin ja kuvien sovittaminen ei ollut liian haasta-
vaa. Noudatin pääasiallisesti suunnitelmaa, mutta poikkesin siitä tarvittaessa. Esimerkiksi
Korjaamo Kinon ja Orionin viimeiset aukeamat vaativat suunnitelmasta poikkeamista. Kor-
jaamo Kinon taitossa asia ratkesi sillä, että muutin aukeaman valokuvan suuremmaksi
niin, että tekstille jäi vain yksi palsta. Orionin viimeisessä aukeamassa valokuva säilyi yh-
den sivun kokoisena, ja asetin infolaatikon paikkaamaan muuten tyhjäksi jäänyttä tilaa.

4 Pohdinta

Projekti oli kokonaisuudessaan pitkä ja raskas ennen kaikkea siksi, että tein sitä yksin. Tällaisenaan kirjaseen on tarkoitus toimia pilottina kattavammasta kirjasta, jonka voisin tulevaisuudessa tehdä yhteistyössä yhden tai useamman henkilön kanssa. Jos kumppanit löytyisivät, voisin hyödyntää opinnäytetyökirjasta rahoituksen hankinnassa ja kokonaisen kirjan suunnittelussa. Valmiiksi kirjaksi produktista ei mielestäni ole, koska käsiteltyjen teattereiden määrä on liian pieni.

Suunnitteluosuus onnistui erityisesti tekstien osalta. Vaikka tekstien rakenne syntyi intuitiivisesti, opin tekemään kunnan suunnitelmat tekstien rakenteesta ennen kuin aloin kirjoittaa. Tästä oli suuri apu, koska jokaisen elokuvateatterin tarinat olivat tekstimäärältään suurempia, kuin olen aiemmin tottunut kirjoittamaan.

Haastattelu oli sopivin tiedonhankintakeino tarkoituksiini. Pitkien haastatteluiden litteroiminen oli työlästä, mutta niiden pohjalta sain tarpeeksi materiaalia teksteihini. Tietoperustassa käsittelemistäni haastatteluteknisistä asioista oli hyötyä: avoimet keskustelutilanteet, joita hienovaraisesti ohjailin tahtomaani suuntaan, tuottivat minulle paljon mielenkiintoista materiaalia. Yritin pitää mielessäni myös henkilölähteen subjektiivisuuden. Siitä huolimatta taisin katsoa sitä ajoittain läpi sormien.

Tarinallisuus teksteissä onnistui mielestäni kohtuullisen hyvin. Onnistuin mielestäni kokoamaan kertomuksista yhtenäisiä tekstejä, joilla on alku, keskikohta ja loppu. Uskallan väittää tekstejä tarinoiksi ennen kaikkea siksi, että muistot olivat kertojilleen merkityksellisiä asioita. Lisää tarinallisia piirteitä olisin saanut kuvailevilla kohdauksilla. Haastateltavien oli kuitenkin vaikea muistaa tunnelmia kertomistaan hetkistä kovin tarkasti. Joissain kohdissa hyödynsin omia havaintojani ja toin tekstin menneisyydestä hetkeen, jonka kuvailin.

Taiton suunnitteluun olen osittain tyytyväinen, koska pystyin ideoimaan ja luomaan suuret linjat itse. Oman suunnitelmani pohjalta oli vaivatonta luoda taittopohjat siihen asti, mihin oma osaamiseni riitti. Kun havaitsin oman osaamiseni riittämättömäksi, pyysin apua ystävältä, joka tekee graafista suunnittelua työkseen. Hänen korvaamattoman apunsa ansiosta ulkoasusta tuli tyylikäs ja minun oli helppompaa toteuttaa tekstien ja valokuvien taittotyö. Avun saaminen taiton kanssa oli merkittävä etappi opinnäytetyötä tehdessäni: se motivoi saattamaan koko projektin loppuun saakka.

Tekstejä kirjoittaessani huomasin, että haastateltavia olisi voinut olla enemmän jokaista teatteria kohden. Sain tarpeeksi materiaalia, mutta tarinat jäivät melko yksipuolisiksi näkemyksiksi teattereista, koska haastateltavia oli niin vähän. Lisäksi kahden teatterin tiedonlähteenä oli henkilö, joka työskentelee käsiteltyssä teatterissa. Heidän lisäksi olisi journalismin nimessä pitänyt haastatella vähintään yhtä henkilöä, joka ei työskentele yrityksessä.

Kirjasesta olisin voinut tehdä kattavamman, monipuolisemman ja objektiivisemmän niin, että olisin haastatellut esimerkiksi viittä henkilöä jokaista teatteria koh-

den. Tällöin jokaisen henkilön näkemyksistä olisi voinut koostaa toisiinsa liittymättömät kertomukset, jotka olisi voinut taittamalla koota teatterikohtaisiksi muistoiksi. Tällöin kirjaseen nimikin olisi voinut olla esimerkiksi Muistoja helsinkiläisistä elokuvateattereista.

5 Lähteet

Gottschall, J. 2012. Why Storytelling Is the Ultimate Weapon. Luettavissa: https://www.fastcompany.com/1680581/why-storytelling-is-the-ultimate-weapon?show_rev_content Luettu 29.11.2017

Julkisen sanan neuvosto 2017. Journalistin ohjeet. Luettavissa: http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/ Luettu 28.11.2017

Kotimaisten kielten keskus, Kielikone Oy 2017. Kielitoimiston sanakirja. Luettavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> Luettu 28.11.2017

Kuutti, H. 2001. Tutkittu juttu: Johdatus tutkivaan journalismiin. Atena. Jyväskylä. Luettu 29.11.2017

Lassila-Merisalo, M. 2013. Tarinan opissa. Luettavissa: <http://www.suomenlehdisto.fi/tarinan-opissa/> Luettu 30.11.2017

Lassila-Merisalo, M. 2009. Faktan ja fiktion rajamailla. Kaunokirjallisen journalismin poeetiikka suomalaisissa aikakauslehdissä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Luettu 29.11.2017

Latvala, P., Mikkola, J. & Pulakka, K. 2014. Helsingissä gonzoiltiin jo 1950-luvulla. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/07/21/helsingissa-gonzoiltiin-jo-1950-luvulla> Luettu 17.4.2018

Torkki, J. 2014. Tarinan valta – Kertomus luolamiehen paluusta. Kustannusosakeyhtiö Otava. Keuruu. Luettu 27.11.2017

Töyry, M. 2013. Tarina muistetaan, uutista ei. Luettavissa: <http://www.tiedetoimittajat.fi/tarina-muistetaan- uutista-ei/> Luettu 30.11.2017

Upola, T. 2016. Terhi Upola & Tarinan muutos. Luettavissa: <https://terhiupola.wordpress.com/category/journalismin-lajit/> Luettu 30.11.2017

Liitteet

Liite 1. Tarinoita helsinkiläisistä elokuvateattereista

TARINOITA HELSINKILÄISISTÄ

ELOKUVA- TEATTEREISTA

MILLA OLKKONEN

ESIPUHE

TEKSTIT

Milla Olkkonen

KUVAT

Shoot Hayley
Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI
Timo Kuismin
Milla Olkkonen
Riviera

TEKSTIEN OIKOLUKU

Niko Ikonen

GRAAFINEN SUUNNITTELU

Jesse Huusari

TAITTO

Milla Olkkonen

KANNEN KUVA

Milla Olkkonen

SYKSYLLÄ 2017 journalismin opintoni etenivät siihen pisteeseen, että minun oli alettava miettiä opinnäytetyötä. Olin hakeutunut työskentelemään elokuvien parissa jo aiemmin opintojeni aikana ja vietin kesän 2017 työharjoittelussa elokuvaletti Episodissa. Elokuvaan liittyvä opinnäytetyö tuntui luontevalta jatkumolta.

Muistin tuttavani Maria Niemen olleen mukana tekemässä kirjaa 12 tuumaa – tarinoita suomalaisista levykaupoista. Lisäksi kävin lyhyen kesälomani aikana mökkikuntani Kauhajoen pienessä ja tunnelmallisessa elokuvateatterissa. Edellä mainituista inspiroituneena aloin pohtia, että Suomen pienistä elokuvateattereista voisi saada kokoon samalla tavalla mielenkiintoisia tarinoita kuin levykaupoistakin.

Suunnitelma kariutui melko nopeasti käytännön järjestelyihin: aika ja raha eivät millään riittäisi koko Suomen tai edes Helsingin pikkuteattereita kattavan teoksen tekemiseen. Päätin keskittyä vain muutamiin kotikuntani Helsingin elokuva-teattereihin. Suunnitelmaksi muotoutui tehdä kirjanen, joka antaisi esimakua siitä, millaisen teoksen voisin myöhemmin tehdä työparin, ajan ja rahoituksen kanssa.

Olen aina pitänyt ihmisten haastattelua mielekkäänä tiedonhankintakeinona, joten halusin hyödyntää sitä tässäkin projektissa. Tavoitteena oli tehdä haastattelukirjanen, joka antaisi käsitystä teattereista kokijoiden näkökulmasta. Opinnäytetyön raporttiosuudessani päätin käsitellä henkilölähteitä ja tarinallisuutta journalismissa.

Teos on journalistisin perustein tehty kirjanen, joka perustuu yksittäisten henkilöiden muistoihin. Toivon kirjasen välittävän tiedon lisäksi ennen kaikkea tunteita. Jokainen muisto on kertojalleen rakas tai muulla tavalla merkityksellinen, minkä vuoksi uskallan väittää teaterikohtaisia tekstejä tarinoiksi. Kuten Juhana Torkki toteaa teoksessaan Tarinan valta (2014), tarina syntyy tunteesta ja ilman tunnetta ei voi olla tarinaa.

Haluan kiittää kaikkia haastateltavia ja minua matkan varrella auttaneita tahoja. Erityiskiitos ystävälleni Jesse Huusarille, joka riensi apuun epätoivon hetkellä yrittäessäni tehdä kirjasen ulkoasua. Jessen korvaamaton apu auttoi saattamaan loppuun koko projektin.

Helsingissä 16.2.2018

Milla Olkkonen

RIVIERA

REMONTTI- ja lupahuolia, viihtymistä ajan kanssa ja lapsivettä sohvalla – ruokaa ja anniskelua elokuvaelämykseen yhdistävän teatterin alkutaival on ollut vaiheikas mutta rauhallinen. Riviera on tällä hetkellä Suomessa yksi harvoista elokuvateattereista, jonka tila oli elokuvateatterikäytössä jo korttelikinojen kulta-aikana 1950-luvulla.

SUVILAHDEN voimala-alue on täynnä festivaalivieraita. Hälinä, musiikki ja ihmispaljous eivät tunnu häiritsevän Maneesisaliin saapuneita ihmisiä. Maneesisaliin pystytetty Riviera Cinema Bar lupaa leffa-elämyksiä, vaikka elokuvaa ehtisi katsoa vain vartin verran.

Kesällä 2016 Flow-festivaalin yhteydessä Jukka Almén, Atte Laurila ja Peter Lindström toivat suomalaisen elokuvayleisön ulottuville uudenlaisen konseptin. Pop-up -henkisesti toimineessa Riviera Cinema Barissa katsoja sai elokuvan katsomisen yhteydessä nauttia lasillisen tai pari. Elokuvaa katsoessa ei tarvinnut olla yksin ja hiljaa täysin pimeässä salissa, vaan sinne mentiin yhdessä ja valotkin saivat olla himmeästi päällä luomassa tunnelmaa. Vaikka ihmiset viettivät ikään kuin aikaa baarissa, he katsoivat samalla elokuvaa.

”Flow-festivaalilta jäi hyvänä muistona mieleen, että konsepti toimi sielläkin”, sanoo Almén.

Riviera Cinema Barin oli tarkoitus antaa esimakua siitä, millainen elokuvateatteri Harjukadun ja Helsinginkadun kulmaan oli aukeamassa. Rivieran perustajajäsenet Laurila ja Lindström kehittivät idean alun perin asuessaan New Yorkissa. Miksi Suomessa ei Yhdysvaltojen tapaan toimisi elokuvateatteri, jossa tarjoillaan elokuvan lisäksi ruokaa ja juomaa.

Palattuaan New Yorkista Helsinkiin Laurila alkoi kehittää ideaansa eteenpäin. Laurila ammensi ideoita muiden muassa newyorkilaisesta Nite Hawkista ja lontoolaisesta Electric Cinemasta. Hän kolusi läpi Kallion Kulttuuriverkosto ry:n Pi-

menneet valkokankaat -opasta ja sen esittelemien suljettujen teattereiden tiloja. Mutkien kautta korttelikinojen asiantuntija Juhani Styrman vinkkasi Harjukatu 2:ssa sijaitsevasta tilasta.

Perustaakseen haaveilemansa teatterin Laurila ja Lindström tarvitsivat avukseen ravintola-alan ammattilaisia. He alkoivat tarkentaa konseptia cocktailbaareja omistavan Son of a Punch Oy:n pyörittäjien Sami Benamedin ja Toni Vihervaaran kanssa. He huomasivat nopeasti, että tarvitsevat vielä yhden hengen mukaan. Benamed otti yhteyttä Alméniin, joka oli työskennellyt jo parikymmentä vuotta ravintola-alalla. Hän otti pestin vastaan alkuvuodesta 2016.

RIVIERAN juurille palatakseen on matkustettava vuoteen 1955. Tällöin Helsinginkadun ja Harjukadun kulmaan avautui Bio Kruunu, joka oli yksi monista korttelikinoista. Samoilla seuduilla oli useita elokuvateattereita 1920-luvulta aina 1980-luvulle saakka. Esimerkiksi Harjutorin laidalla oli vaatimaton kortteliteatteri Casino ja nykyisen Helsinginkadun Alkon paikalla 500-paikkainen Tenho.

200-paikkaisesta Bio Kruunusta ei ole tallentunut historiankirjoihin kuin yksi kadulta otettu valokuva. Teatteri oli avoinna aina vuoteen 1977 saakka, jolloin alkuperäinen Riviera aukesi. Tämän ajan Riviera oli toiminnassa vuoteen 1982.

Tuolloin Rivieraa pyöritti elokuvapiireissä legendaarinen hahmo Freddy Kamras (1944-2004), joka tuli tunnetuksi taide-elokuvan maahantuonnista.

- Ideana sosiaalinen elokuva-elämys, johon liittyvät ruoka, juoma ja aika.
- Harjukatu 2:ssa katsottiin elokuvia aiemmin jo 1950-luvulla Bio Kruunussa ja 1970-80 -luvuilla ensimmäisessä Rivierassa.

Kuva: Riviera

Ensimmäisen Rivieran elokuvatarjonta oli melko erilaista kuin nykyisen: valkokankaalla pyöri muun muassa pehmopornoa.

Nykyinen Riviera on tällä hetkellä ainoa vanhoista korttelikinoista, joka on taas elokuvateatterikäytössä. Ohjelmisto ei sisällä pehmopornoa, mutta on monipuolinen: elokuvaa on tarjolla erikoisnäytöksistä mainstreamiin.

Rivieran virallisia tupaantuliaisia vietettiin 30. marraskuuta 2016. Ennen avajaisia teatterin perustajat elivät pitkään raskasta ajanjaksoa, joka oli täynnä remonttihuolia ja epävarmuutta siitä, saavatko he teatteria koskaan auki.

LAURILA kirjoitti vuokrasopimuksen liiketilan omistajan Igor Elinin kanssa keväällä 2015. Jo sopimusta kirjoittaessa Laurilalla oli tiedossa, että tilassa alkaa perusteellinen putkiremontti. Asbestia purettiin rakenteista kolmesti, mikä pitkitti tilan käyttöön ottoa entisestään.

Remontti aiheutti taloudellisesti paineita, koska vuokrat juoksivat mutta toiminta ei pyörinyt. Tila oli Laurilan ja Lindströmin hallussa vuoden, ennen kuin he pääsivät tekemään siellä mitään. Putkiremontti alkoi keväällä 2016 ja loppui marraskuussa 2016.

Rivieran etutila meni käytännössä kokonaan uusiksi. Ennen Rivieraa tilassa toimineen musiikkiteatteri Boleron jäljiltä etutilassa oli narikka ja pieni toimistotila. Aulatilassa ei koskaan ennen ollut ollut baaria, mutta nyt siihen haluttiin sellainen: olihan koko konseptin idea baari ja elo-

kuvateatteri. Hauskana historiallisena yllätyksenä seinistä löytyi 1950-luvulta peräisin olevia koristeita, jotka piikattiin kokonaan esiin baarin takaseinälle.

”Paljon tuli tehtyä remonttia, ja itsekin tuli pistettyä kädet saveen”, muistelee Almén.

Saliin ei tarvinnut kaivaa elokuvateatterin muotoa remontin yhteydessä uudestaan. Elokuvateatterikäytössähän tila oli jo 1950-luvulla, mutta sen ja ensimmäisen Rivieran jälkeen Harjukatu 2:ssa oli ainakin yksityisklubi ja Kristillisen keskuksen kokoontumispaikka. Tilan nykyinen omistaja ja Rivieran vuokranantaja Igor Elin toi paikan taas teatterin näköiseksi perustaessaan siihen musiikkiteatteri Boleron.

Bolero toimi Harjukatu 2:ssa muutaman vuoden ajan. Venäläinen liikemies Elin perusti musiikkiteatterin oopperalaulaja-vaimolleen Larisalle. Sisustukseen he toivat venäläistä henkeä: koristeellisuus näkyi valkoisten ja prameiden kalusteiden lisäksi koko salissa. Esimerkiksi salin takaosan baarin kattopaneelit on jäljitelty sata vuotta vanhasta pietarilaisesta sikarihuoneesta.

Salin pinnat ovat edelleen Boleron perua, mutta niitä paranneltiin hieman. Täysin valkoisia seiniä muokattiin elokuvateatterikäyttöä varten: koristeellisten kultareunaisten kehysten sisus maalattiin mustaksi, jotta seinät eivät heijastuksillaan häiritsisi elokuvaelämyksiä. Fiinit kalusteet vaihdettiin rentoihin ja upottaviin sohviin ja nojatuoleihin sisustussuunnittelijan avulla. Esiripun kanssa samaan sävyyn verhoiltujen sohvien ja nojatuolien yhteydessä on pienet modernit lasipöydät, jotta ruokailu ja anniskelu olisi vaivatonta.

Salin takaosan baari oli aikoinaan konehuone, josta elokuvat pyöritettiin. Bolerossa tila oli baarikäytössä, ja sellaiseksi se sai jäädä, koska nykyajan elokuvaprojektorit eivät vaadi kovin paljon tilaa.

AVAJAISTEN piti alun perin olla syyskuussa 2016, mutta neuvottelut olivat täysin kesken vielä heinä- ja elokuun aikana.

”Kävimme monta viikkoa keskustelua lakimiesten kanssa, että mitäköhän tässä käy: onnistuuko vai eikö onnistu”, kertoo Almén.

Anniskeluluvista ei perustajilla ollut mitään tietoa, ennen kuin paikka oli kokonaan valmis. He olivat tehneet hakemukset jo etukäteen, mutta lopullinen päätös oli mahdollista saada vasta, kun anniskeluviranomaiset olivat tarkastaneet paikan.

”Oli epävarmaa, kelpaako tämä heille”, Almén sanoo.

Lopulta Riviera sai anniskeluluvan. Merkittävät tekijät luvan saamiseksi olivat ravintolamaisuus liikuteltavine kalusteineen ja katsomorakenteen puuttuminen.

Vihdoin Riviera avasi ovensa tupaantuliaisten merkeissä. Ovet olivat auki ja yleisö sai mennä istumaan leffojen pariin ja viettää samalla aikaa baarissa. Tupaantuliaisissa valkokankaalla nähtiin M.A. Nummisen tuotantoa, Shane Blackin Nice Guys ja Hitchcockin Varkaitten paratiisi.

”Erikoista, että avajaiset menivät hyvin. Yleensä vähintään joku vessa menee tukkoon. Päällim-

mäisenä jäi hyvä fiilis ja luotto siihen, että kyllä me voimme avata”, kertoo Almén.

SUURI osa Rivieran tarjoamaa elämystä on anniskelu. Siitä huolimatta humaltuminen ei ole elämyksen päätavoite. Ehkä elokuvan katsominen maistissa ei muutenkaan olisi kovin antoisaa. Ihmiset saattavat aloittaa varsinkin viikonloppuisin iltansa Rivierasta, mutta jatkaa elokuvan jälkeen matkaansa muualle.

Asiakkaat ovat aikuisia ihmisiä, jotka osaavat käyttäytyä ja ottaa toiset huomioon. Ihmiset tulevat viihtymään ja ymmärtävät, että kaikkien pitää viihtyä. He eivät kolisuttele lautasia, kaatele tuoppeja tai keskity omaan tekemiseensä elokuvan aikana. Ensimmäisen vuoden aukiolon aikana teatterissa ei ole ollut yhtään häiriökäyttäytymisiä. Almén ei ole kahdenkymmenen vuoden mittaisella ravintola-alaurallaan törmännyt vastaavaan.

”Se on todella poikkeuksellista. Vielä kun tämä alue koetaan sellaiseksi, mutta vähemmän täällä tapahtuu kuin missään muualla.”

Alkoholin takia kommelluksia ei teatterissa ole ollut, ja harva on sammunut kesken elokuvan. Asiakkaat ovat kyllä muuten vain nukkuneet näyttösten aikana. Teatterin pimeyteen nukahtaminen ei liene harvinaista epämuikavillakaan penkeillä pehmoisista sohvista ja nojatuoleista puhumattakaan.

POIKKEUKSELLINEN konsepti on aiheuttanut välillä kommelluksia. Joskus näyttökseen saapuneet ihmiset ovat ihmeissään,

kun elokuva ei heti alakaan. Rivieran paikat myydään samaan tapaan istuinkartan avulla kuin Finnkinon teattereissa. Kartan rakenne ei kuitenkaan ole ihan perinteinen, koska 55-paikaisen salin kalustus koostuu kahden hengen sohvista ja yhden hengen nojatuoleista. Asiakkaat ovat välillä olleet eksyksissä etsiessään paikkojaan.

Näytökseen etukäteen ostettujen lippujen kanssa tapahtuu välillä sekaannuksia. Lippuja tarkastaessaan Almén on havahtunut siihen, että seuraavalla pariskunnalla on samat paikat kuin juuri sisään tulleilla.

”Muutamia hassuja tapauksia on käynyt, kun asiakkaat istuvat jo viineineen ja ruokineen paikoillaan. Usein he tajuavat itse, että hupsis, olemmekin viikon etuajassa.”

Väärään aikaan väärässä paikassa olleet asiakkaat ovat siirtyneet baarin puolelle nauttimaan juomansa ja ruokansa ja palanneet viikon päästä oikeaan aikaan paikalle.

RAVINTOLAA ja anniskelumahdollisuutta tärkeämpää Rivieran konseptissa ovat ajankäyttö, elämyksen sosiaalinen ulottuvuus ja asiakkaiden palvelu. Kun tavallisesti elokuvaan mennään juuri ennen elokuvan alkua, tulevat Rivieran asiakkaat paikalle puoli tuntia ennen näytöstä. Heillä on täten aikaa valmistautua rauhassa elokuvaan, tehdä ruoka- ja juomatilauksia ja viettää aikaa yhdessä. Salin ja aulan baarit ovat lisäksi auki koko elokuvan ajan.

”Ajatuksenamme on, että ei hötkyillä”, valaisee Almén.

Elokuvakokemus voi venyä pitkäksikin. Harva jaksaa enää elokuvan jälkeen jäädä tunneiksi Rivieraan istumaan, mutta ihmiset ovat pitäneet siitä, että siihen on mahdollisuus.

”Mieti vaikka Tuntematonta sotilasta: se kestää kolme tuntia. Tulet puoli tuntia ennen alkua ja jos jäät vielä puoleksi tunniksi puimaan näkemääsi, on se aika pitkä aika elokuvakokemuksena”, Almén sanoo.

Yhteisöllisyys näkyy ennen kaikkea genre-elokuvien näytöksissä, joissa kohtaavat samanhenkiset ihmiset. Erään näytöksen tunnelma oli kuin olisi ollut keikalla. Ennen näytöstä baarissa parveili viisikymmentä mustiin vaatteisiin ja nahkarotseihin pukeutunutta katsojaa, jotka olivat tulleet katsomaan Paul Verhoevenin Robocopia. Näytös keräsi paikalle 1980-luvulla lapsuuttaan tai nuoruuttaan viettäneitä ihmisiä, jotka saattoivat olemaan hyvin samannäköisiä keskenään.

Halloweenin kunniaksi Rivieran valkokankaalla nähtiin Joel Schumacherin Lost Boys. Näytöksen jälkeen yleisö oli kokemuksesta niin innoissaan, että he vihelsivät ja taputtivat kuin teatterissa.

Erikoisnäytökset ovat asia erikseen, mutta suurimman yleisön muodostavat ensikertalaiset. Kanta-asiakkaita on siitä huolimatta ollut alusta asti, ja Almén on itsekin tutustunut lukuisiin heistä. Rivieran taipaleen alkukuukausina hän muistaa nähneensä ihmisiä, jotka kävivät teatterissa viitenä päivänä viikossa. Samoja asiakkaita käy Rivierassa edelleen, ja he saattavat katsoa

- Toiminnan omistaa Riviera Kallio Oy, ja sitä pyörittävät pääasiallisesti Atte Laurila ja Jukka Almén.

- Laurila on työskennellyt New Yorkissa suomalaisen elokuvan viennin parissa.

- Almén on pitkän linjan ravintola-ammattilainen.

Jukka Almén.

Kuva: Milla Olkkonen

monipuolisesti kaikkea mahdollista Champions-liigan peleistä Loving Vincentin tapaiseen taiteellisempaan materiaaliin.

Eräs 82-vuotias rouva on käynyt katsomassa kaikki Rivierassa järjestetyt ooppera- ja balettinäytökset.

ELOKUVATEATTERI Riviera on matkannut pop-up -elokuvateatterista virallisiin avajaisiin ja ollut omissa tiloissaan auki ensimmäisen vuotensa. Ilmastointi hurisee hiljaa ja syväpunaiset sohvat houkuttelevat syliinsä pitkän päivän päätteeksi. Istumme Alménin kanssa Rivieran tyhjän salin takaosassa.

Lopettelemme haastattelua ja juttelemme niitä näitä, kun Alménin katse kirkastuu ja ryhti suoristuu. Hän on pitkin haastattelua pahoitellut, että teatterissa ei ihan oikeasti ole tapahtunut reilun vuoden aikana mitään kovin draamatista. Nyt hän muistaa tuoreen tapauksen, jossa hyvä elokuva ja mukava sohva saivat erään asiakkaan olon hiukan liiankin rennoksi.

Nainen tuli kesken näytöksen aulabaarin puolelle pahoitellen: ”Moi. Anteeksi, minulta tulivat lapsivedet tuonne sohvaan. Siellä ei siis ole pissaa, vaan lapsivettä.”

Rivieran asiakaspalvelu sai uuden ulottuvuuden, kun Almén saattoi lähellä teatteria asuvan naisen saman tien kotiinsa.

”Ei siinä mitään, nainen saatiin kotiin ja sohva puhdistettiin. Kai tämä on osoitus siitä, että sohvat ovat tarpeeksi mukavat”, sanoo Almén suupieli nykyien. ●

KORJAAAMO KINO

Korttelikino sai töölöläisrouvat nostalgisoimaan, äidit ja vauvat hämmentymään ja ohjelmapäällikön pureskelemaan kynsiään konehuoneessa. Elokuvateatteri kulttuurikeskuksessa mahdollistaa sen, että elokuvan lisäksi asiakas voi viettää ravintolaillan tai mennä musiikkikeikalle vaihtamatta paikkaa kesken kaiken.

TÖÖLÖN sydämessä, meluisalta Mannerheimintieltä juuri suojassa, seisoo jykevänä keltavalkoinen ja koristeellinen betonirakennus. Rakennuksen nurkalla oleva kyltti ohjaa kulkijan karnevaalimaisesti roikkuvien valopallojen koristamalle sisäpihalle ja sisälle Korjaamon kulttuurikeskukseen. Entisissä raitiovaunuhalleissa yleisö on saanut nauttia musiikkikeikoista, taidenäyttelyistä ja ravintolaelämästä yli kymmenen vuotta.

Vuoden 2015 alussa Kulttuurikeskus Korjaamon asiakkailta kysyttiin, mitä he tahtoisivat lisää Korjaamolle. Elokuvateatteri korttelikinojen hengessä sai äänestyksessä suurimman suosion. Korjaamo Groupin silloinen toimitusjohtaja Raoul Grünstein alkoi selvittää markkinointijohtajan Marjaana Mäkelän kanssa, olisiko galleria- ja näyttelytilaan mahdollista toteuttaa elokuvateatteri. Kun Suomen elokuvasäätiö antoi tukensa projektille, sitä alettiin suunnitella ja rakentaa. Kinon pienimuotoisia avajaisia vietettiin tammikuussa 2016.

Elokuvateatteri kulttuurikeskuksessa mahdollistaa monipuolisia elämyksiä. Syksyllä 2017 metalibändi Laibach esiintyi Korjaamon Vaunusalissa. Ennen keikkaa Kinossa esitettiin Laibach Liberation Day -dokumentti, jonka jälkeen bändin jäsenet vastasivat yleisön kysymyksiin. Lähes jokainen elokuvaa katsomassa ollut siirtyi Kinosta Vaunusaliin keikalle.

Vaunusalissa on näytetty myös elokuvia. Muutama kuukausi ennen Laibach-iltaa Kino konsertissa näytettiin Juho Kuosmasen mykkäelokuvat Salaviinanpolttajat ja Romu-Mattila ja kaunis nainen. Elokuvat säesti livenä Ykspihlajan Kino

-orkesteri ja äänitehosteet teki foley-taiteilija Heikki Kossi.

”Sieltä kyllä kuului niin ihanaa naurua, hymistelyä ja ihastelua ja väliaplodeja. Siinä se on se pointtikin, kun esiintyjät ovat siellä lavalla”, muistelee Korjaamon elokuvatoiminnan ohjelmapäällikkö Sanna-Maria Nikula.

KORJAAMOLLA on mahdollisuus järjestää erikoisnäytöksiä, mutta he haluavat olla ensisijaisesti ensi-iltaelokuvateatteri. Yhden salin teatteri valitsee ohjelmistonsa yleisön mukaan, koska kaikki uudet elokuvat eivät yksinkertaisesti mahdu ohjelmistoon tai menesty yhtä hyvin. Suuret laatudraamat kuten Damien Chazellen La La Land ja Barry Jenkinsin Moonlight ovat toimineet parhaiten Kinon parivuotisen taipaleen aikana.

Kanta-asiakkaat tulevat useimmiten spontaanisti suoraan lipputiskille halutessaan elokuviin. La La Land ja lähes ainoastaan Korjaamo Kinossa esitetty Marja Pyykön Yösyttö möivät monet näytöksen loppuun. Lipunmyyjät joutuivat sanomaan vakioasiakkaille, että lippuja ei ole.

”Kun odotat siinä vaiheessa asiakkaan hermostuvan, hänen reaktionsa onkin: ’Mahtavaa, että täällä on ihmisiä! Se tarkoittaa, että te pysytte auki, juuri näin. Koska seuraava näytös on?’”, kiittelee Nikula.

Asiakaskunta on monipuolista, vaikka tietynlaisten asiakkaiden kiinnostus Kinoa kohtaan on korostunut. Korjaamon asiakaskunta oli ollut melko nuorta, ja samaa odotettiin elokuvayleisönkin suhteen. Todellisuus yllätti Nikulan jo avajaisissa.

- Korjaamo Kino on osa Korjaamon kulttuuritehdasta.
- Kulttuuritehdas on toiminut vuodesta 2004 ja Kino vuodesta 2016 lähtien.
- Elokuvaelämykseen voi yhdistää ravintolaillan, lounaan tai musiikkikeikan.
- Korjaamon toimitusjohtajana toimii R&A-festivaalin entinen toiminnanjohtaja Sara Norberg.
- Elokuvatoiminnan ohjelmapäällikkönä toimii Sanna-Maria Nikula.

”Vanhemmat töölöläisrouvat ja toki heidän miehensäkin ottivat tämän heti omakseen. Vaikka tämä on ihan uusi, heille tämä on selvästi nostalginen asia, että pääsee tällaiseen korttelikinoon Töölössä. Paikalliset töölöläiset ovat vakioyleisöämme”, sanoo Nikula.

Varttuneempi yleisö ei ole tarkoittanut sitä, että Korjaamo olisi tullut valinneeksi ohjelmistoonsa ainoastaan Judi Denchin tähdittämiä elokuvia tai epookkia. Asiakkaita yhdistää se, että he haluavat katsoa hyviä elokuvia genrestä riippumatta.

”Kun näytimme Blade Runner 2049:ää, sinne tuli samaan tapaan niitä vanhempia katsojia. Kun sanon vanhempia, tarkoitan seitsemänkymppisiä, enkä mitään viisikymppisiä”, Nikula kertoo.

SIINÄ missä jokin näytös houkuttelee seitsemänkymppisiä, toiseen saapuu asiakkaita, jotka eivät ole täyttäneet vuottakaan. Korjaamolla käy päivittäin paljon äitejä vauvoineen lounaalla. Nikula ajatteli, että Korjaamo on auki ja sekä henkilökunta että yleisö aamupäivänäytöksiin paikalla: mikseivät he alkaisi järjestää Vauvakinoa.

”Muuten ne ovat ihan normileffaa, mutta äänet täytyy laittaa vähän hiljemmalle ja jättää vähän valoa saliin”, hän sanoo.

Osa Vauvakinin asiakkaista käy katsomassa saman elokuvan useampaankin kertaan. Tärkeintä asiakkaista tuntuu olevan muiden äitien ja isien tapaaminen sekä tuulettuminen kotona olemissaan sijaan. Välillä Vauvakinoon on toivottu joi-tain tiettyjä elokuvia, mutta säädösten mukaan-

vauvanäytöksissä voi näyttää ainoastaan kaikille sallittuja elokuvia.

Kerran kävi hassusti, kun Yösyöttö veti aamunäytökseen yleisöä enemmän kuin aikaisemmin. Nikula ei ollut edes tullut ajatelleeksi, kuinka monta äitiä ja vauvaa 124-paikkaiseen saliin mahtuu. He myivät vahingossa sata lippua: sali oli aivan täynnä ja kaaos taattu.

”Tulihan siitä suoraan sanottuna paha mieli, en tietenkään halua järkyttää äitejä ja vauvoja. Leffan pitäisi kuitenkin olla kiva elämys. Otimme tästä opiksemme”, kertoo Nikula.

Äidit, isät, vauvat, vaarit ja mummut mahtuivat lopulta saliin ja koko Korjaamo oli tupaten täynnä lastenvaunuja. Jatkossa Korjaamolla on pidetty huoli, että sali on Vauvakinoissa korkeintaan puolillaan.

NÄYTÖKSIÄ ovat myyneet loppuun muutkin elokuvat kuin Yösyöttö ja La La Land. Syyskuussa 2016 Korjaamo Kino näytti Nick Cave -elokuvan One More Time With Feelingin neljä kertaa yhden illan aikana. Kaksi näytöstä järjestettiin Korjaamon Kulmasalissa ja kaksi elokuvasalissa. Jokaisessa näytöksessä sali oli täynnä ja tunnelma ainutlaatuinen.

”Elokuva oli niin koskettava, että konehuoneen ikkunasta katsoessa näin, kun lopputekstit menevät loppuun, ja kukaan ei liiku mihinkään. Sitten lopputekstit olivat ohi ja ihmiset olivat edelleen paikoillaan”, Nikula kertoo.

Yleisön tunnelmoinnissa ei ole mitään vikaa, mutta näytösten aikataulut oli vahingossa tehty liian tiukaksi. Elokuvan piti kestää tunnin ja neljäkymmentä minuuttia, mutta se kestitkin kaksi tuntia. Ensimmäinen näytös oli kuudelta ja seuraava kahdeksalta, joten yleisö olisi pitänyt saada pikaisesti ulos, jotta uudet pääsevät sisään.

”Olen itsekin nähnyt leffan, joten tiesin, että saliin ei voi mennä hoputtamaan. Ajattelin, että onneksi meillä on pieni sali, jonka saa viidessä minuutissa tyhjäksi”, sanoo Nikula.

Lopulta uudet katsojat pääsivät saliin ja elokuvan jo nähneet Korjaamon baariin. One More Time With Feeling herätti niin paljon ajatuksia, että valtaosa yleisöstä jäi keskustelemaan siitä lasillisen ääreen. Nikulasta tuntuukin, että ihmiset tulevat usein viettämään nimenomaan aikaa Korjaamolle. Jos mikä tahansa näytös on myynyt hyvin, myös ravintolassa on asiakkaita sekä ennen että jälkeen elokuvan.

”Juuri tätä varten tämä toimii niin hyvin! Ei tarvitse heti miettiä, että minne mennä seuraavaksi, kun voi jäädä tähän baariin”, Nikula sanoo.

Joskus asiakkaat ovat aloitelleet iltaa jo ennen elokuvaa, vaikka nousuhumalassa paikalle saapuminen onkin harvinaista. Häiriökäyttäytymisiä ei ole koskaan ollut, vaan kyseessä on ollut enemmänkin hilpeä hutikka. Etenkin musiikkiaiheiset elokuvat ovat vetäneet asiakkaita, jotka ovat olleet hiukan tavallista hilpeämmällä tuulella.

Kun illan elokuvana oli yhdysvaltalaisyhtyeestä kertova, Mat Whitecrossin ohjaama Oasis Super-sonic, yksi seurue saapui paikalle pahasti myö-

hässä. Siitä huolimatta he olivat erittäin hyvissä tunnelmissa ja ilman huolen häivää.

”Olimme vähän, että apua, leffaa on kestänyt jo puoli tuntia! Tokihan me päästämme sisään, kunhan on ensin kehoitettu menemään hiljaa. Sinne sitten, mutta pimeää on, toivottavasti löydätte paikat”, sanoo Nikula.

Näytöksiä, joissa tunnelma on lähes käsinkosketeltava ja yleisö taputtaa kuin teatterissa, tapahtuu usein ilman hiprakkaakin. Kun Prince kuoli, Korjaamo Kinossa näytettiin edesmenneen tähden syntymäpäivänä Albert Magnolin ohjaama Purple Rain. Ihmiset taputtivat ja hihkuivat.

”Mutsi oli katsomassa sitä näytöstä, ja hän kertoi, että ihmiset olivat jotenkin tosi messissä siinä leffassa”, Nikula kertoo.

SANNA-MARIA Nikula on ennen Korjaamon elokuvatoimintaa johtanut Espoo Ciné -festivaalia. Nikula asui myös pari vuotta Amsterdamissa, jossa hän tutustui sikäläiseen elokuvateatterikenttään. Korjaamo Kino muistuttaa häntä amsterdamilaisista art house -teattereista, jotka ovat pieniä, tunnelmallisia ja yhdistävät ravintolan ja elokuvateatterin. Suomeen palattuaan hän yllättyi iloisesti siitä, että Korjaamolle oli kehitteillä vastaavanlainen konsepti.

Hän päätyi Korjaamo Kinon elokuvatoiminnan ohjelmapäälliköksi hyvin perinteistä reittiä. Nikula haki pestiä, sai sen ja aloitti lokakuun lopussa 2015. Tällöin elokuvateatterin rakentamista ei oltu vielä aloitettu ollenkaan. Tilassa oli edelleen galleria ja eri rakennusfirmojen kilpailutus oli kesken.

Sanna-Maria Nikula.
Kuva: Milla Olkkonen

Urakoitsijat aloittivat teatterin rakentamisen vasta joulukuussa. DocPointille luvattiin, että he saavat järjestää osan festivaalistaan Korjaamo Kinossa tulevan tammikuun lopussa. Joulun pyhinäkään ei ollut aikaa levätä: urakoitsijat tekivät pitkää päivää saadakseen tilan ajoissa valmiiksi.

Elokuvateatteri rakennettiin niin, että se on huone huoneen sisällä. Valkokangasta kohti viettävä lattia ja äänieristysseinät pystytettiin jo olemassa olleen tilan sisälle. Viimeisenä viikonloppuna Nikula oli suorastaan paniikissa: DocPoint oli alkamassa maanantaina, ja perjantaina iltapäivällä saliin ei oltu asennettu vielä yhtäkään penkkiä.

”Se loppu oli aivan superkiireellä tehty, ja kuitenkin maanantaina kello viisi ensimmäiset elokuvat pyörivät tuolla niin kuin ei mitään. Toki kaikki olivat ammattilaisia, mutta se ei auta, jos vain aika loppuu kesken”, Nikula sanoo.

Viikko DocPointin alkamisesta Korjaamo Kinon ensi-iltaohjelmisto alkoi pyöriä. Nikula on alusta asti vastannut elokuvien ohjelmistosuunnittelusta, kaikesta tekniikasta ja käytännön pyörittämisestä.

Korjaamon toimitusjohtajana vuoden 2017 keväällä aloittanut Sara Norberg osaa myös ajatella kulttuurikeskuksen asioita elokuvan kannalta. Hän siirtyi toimitusjohtajan tehtävään Rakkautta & Anarkiaa -festivaalin toiminnanjohtajan penkiltä.

Korjaamo Kino pyörii kokonaisuudessaan melko pienellä henkilökuntamäärällä. Neuvonta pyörittää elokuvat ja myy liput yhden kokoaikaisen työntekijän, yhden siviilipalvelustaan suorittavan ja muutaman freelancerin voimin. ●

ORION

ELOKUVAMUISTOJEN mekka, elämäntapa ja pakopaikka julmasta maailmasta – tai Tampereelta. Historiaa henkivä art deco -teatteri on saanut kriitikon vaihtamaan kaupunkia ja teinipojan tutisemaan jännityksestä. Eerikinkatu 15:ssä on ollut elokuvateatteritoimintaa vuodesta 1927 lähtien. Orion on yksi harvoja teattereita, jossa voi nähdä filmielokuvia päivittäin.

"**O**LIN silloin 16-vuotias. Koska paikan nimi oli Elokuva-arkisto, minulla oli jostain syystä sellainen mielikuva, että se ei edes ole ihan oikea elokuvateatteri. Luulin, että se on enemmän auditoriotyyppinen sali. Minulla oli juuri sellainen mielikuva kuin KAVIn oma koeteatteri Kino Tulio on. Se tuli yllätyksenä, että Orion oli-kin hieno vanha teatteri."

Näin muistelee Antti Suonio ensimmäistä käyntiään Orionissa. Elokuva oli John Watersin Polyester ja vuosi 1992. Orionissa oli tällöin käytössä pakollinen kanta-asiakaskortti, jota varten piti täyttää kaavake päästäkseen elokuviin.

"Silloin jännitti hirveästi, kun piti täyttää kaavake. Se oli vähän erilaista kuin mennä normaaliin leffaan", Suonio sanoo.

Vielä enemmän häntä jännitti seuraavalla kerralla. Alejandro Jodorowskyn Santa Sangren ikäraja oli kahdeksantoista vuotta. Suonio mietti, pitääkö hänen näyttää lippukassalla henkilöllisyystodistus, josta näkee, että ikä ei riitäkään. Orionissa ei kuitenkaan oltu niin tarkkoja ikärajojen suhteen, eikä passia tarvittu.

Lastenlipulla ei kuitenkaan olisi päässyt lippukassalta eteenpäin. Kerran Suonion edessä lippuja jonottaneet nuoret tahtoivat ostaa lastenliput Paul Verhoevenin Basic Instinctiin. Kassa vastasi, että se on mahdotonta: joko olet 18 tai ostat lastenliput johonkin lasten elokuvaan.

"Kassa olisi selvästi päästänyt heidät katsomaan, jos he vain olisivat ostaneet normaalit aikuisten liput kantakorttisysteemillä", muistelee Suonio.

Seitsemän vuotta myöhemmin Suonio suoritti siviilipalveluksensa Suomen elokuva-arkiston kirjastossa ja alkoi sen jälkeen avustaa Orionin esitystoimintaa kuratoimalla sinne teemasarjoja Lauri Lehtisen kanssa. Hän alkoi saada vapaalippuja näytöksiin jo siviilipalvelusaikoina ja käy nykyään Orionissa yli sata kertaa vuodessa.

TAMPEREELTA kotoisin oleva elokuvakriitikko Jukka Sammalisto on vinyt Orion-elämäntapansa vieläkin pidemmälle. Hän kävi ensimmäisen kerran kolkuttelemassa Orionin ovia vuonna 1993 luokkaretkellä. 15-vuotias Sammalisto oli tutustunut Tampereella maakuntasarjan arkistonäytöksiin ja kuullut, että Helsingissä on vielä juhlavampi arkistoteatteri. Luokkaretkellä hän karkasi elokuvakaverinsa kanssa etsimään Orionin.

"Tämä oli päivällä, ja illalla siellä olisi ollut Fellinin Casanova. Vähän kaduttaa näin myöhemmin: olisi vain pitänyt silloin jo mennä", Sammalisto harmittelee.

Ensimmäisen elokuvansa Orionissa hän pääsi näkemään viisi vuotta myöhemmin. Aulan massiiviset pikimustat pylväät kytkeytyivät Sammaliston mielessä klassiseen elokuvahistorian hehkuun, jonka maakuntasarjojen mustavalkoiset julisteet olivat jo sytyttäneet.

1990-luvun puolivälissä vietettiin elokuvan sata-vuotisjuhlaa ja televisiosta tuli dokumenttisarja Elokuvan vuosisata. Yksi osa käsitteli neuvostovenälaisiä elokuvia ja otokset Iivana Julmasta tekivät Sammalistoon vaikutuksen.

- Jukka Sammalisto (ent. Kangasjärvi) on elokuvakriitikko, joka käy Orionissa lähes päivittäin. Hän on tarjonnut Orionin esitystoiminnalle lukuisia teemakokonaisuuksia, joista yksi on toteutettu.
- Antti Suonio työskentelee Cinema Mondo -elokuvalevitysyhtiössä, on vuodesta 2000 lähtien kuratoinut teemasarjoja Orioniin ja ollut alusta asti mukana järjestämässä vuonna 1997 perustettua Night Visions -festivaalia.

”Ensimmäinen Orionissa näkemäni elokuva oli Sergei Eisensteinin kaksiosainen Iivana Julma. Jotain arvelin, että sitä ei tulla koskaan Tampereella näyttämään. Olin myös päättänyt, että jotain on lähdettävä Orioniin katsomaan. Sen jälkeen valitsin vähintään yhden elokuvan kaudelta, jota tulisi vartta vasten Tampereelta katsomaan.”

Pyhiinvaellusta muistuttavat retket Orioniin muuttivat arkisemmiksi, kun Sammalisto muutti Helsinkiin. Ensimmäinen vuosi kului Haagassa, mutta vuonna 2007 hän muutti melkein Orionin viereen. Käynnit lisääntyivät, ja tänä päivänä hän käy katsomassa Orionin näytöksiä usein seitsemänäkin päivänä viikossa.

”Kyllä minä lähinnä Orionin vuoksi tänne muutin”, Sammalisto myöntää.

Samana iltana, kun Sammalisto muutti Orionin viereen, hän kävi katsomassa Nicholas Rayn elokuvan Nuori kapinallinen. Klassikon näytös ei sinänsä ollut poikkeuksellinen, mutta Sammalisto näki elokuvan ensi kertaa oman aikansa teatterissa ja tiesi tullessaan perille sinne, minne tunsikin kuuluvansa.

ORIONIN tiloihin Eerikinkadulle avattiin elokuvateatteri Bio Athena jo vuonna 1927. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin eli KAVIn (silloinen Suomen elokuva-arkisto SEA) elokuvien esityspaikkana Orion on toiminut vuodesta 1984 lähtien. KAVIn oma ohjelmisto pyörii säännöllisesti näyttäen elokuvia klassikoista art houseen. Sammalisto harmittelee, että vuosien varrella ohjelmisto on muuttunut hiljalleen elokuvahistoriallisesta sekavammaksi kokoelmaksi. Hä-

nestä Helsinki on elokuvakaupunki vain silloin, kun samana iltana voi katsoa nykyelokuvaa modernissa esitystilassa ja vanhaa elokuvaa klassisessa tempelissä.

Kulttimaineeseen nousseet elokuvat tempaavat katsojia usein mukaansa turhankin vahvasti. Mark L. Lesterin Commandon näytöksessä vuonna 2012 katsojat osasivat repliikkejä ulkoa ja huutelivat niitä ääneen. Elokuvan loppupuolella eräs katsoja innostui niin paljon, että nousi seisomaan huutaen: ”Jea, anna mennä! Anna mennä!”

”Siihen Commandoonhan tuo sopi ihan hauskaasti, mutta yleensä tuollainen käyttäytyminen voisi olla häiritsevää”, Suonio muistelee.

Eräässä Dino Risin komedian näytöksessä yksi vanhempi katsoja häiriintyi vähemmästäkin. Hän hermostui kesken elokuvan siitä, että jotkut nauroivat. Komedian jälkeen hän alkoi suorastaan haastaa riitaa ja sättiä naurajia: ”Kun minä olin nuori, osattiin kyllä käyttäytyä: leffassa oltiin kuin kirkossa!”

Sammalisto puolestaan muistaa näytöksen, jossa esitettiin Don Siegelin Puhelin. Yleisö ei oikein ottanut sitä vakavasti, ja näytöksen aikana Sammalisto todisti katsojien välistä dialogia. Yksi katsoja kommentoi ääneen, että älkää nyt naurako, tämä on ihan vakava elokuva. Toinen katsoja vastasi, että epäilee elokuvan vakavuutta. Seuraava vastaus kaajahti saman tien: ”No mene kotio sitten!”

”En heti tiennyt, mille kannalle itse jäin. Olihan se huvittava, mutta kuitenkin tehty ihan vakavissaan. Nauru oli enemmänkin pilkallista”, Sammalisto pohtii ja myöntää puuttuvansa itsekin usein epäasialliseen käytökseen.

Sammalisto suhtautuu elokuvaan vakavasti, mutta tavallista vakavammaksi hänet veti kymmenisen vuotta sitten järjestetty Forum Holocaust -teemainen näytössarja. Yksi sarjan näytös oli tiistai-iltana yhdeksältä, ja elokuvana oli puolalaisen Wanda Jakubowskan keskitysleiri-elokuva Ken tästä käy... Näytöksessä oli vieraana viimeinen holokaustin kokenut suomalainen Mayer Franck.

”Se tuntui aika käsittämättömältä, että oli hänen kanssaan siellä samassa tilanteessa. Se on jäänyt mieleen vahvana kokemuksena. Franckia haasteltiin ennen elokuvaa ja hän katsoi sen itsekin”, kertoo Sammalisto.

Suoniolle mieleenpainuvien vieras on ollut Christopher Lee, joka kävi Orionissa 2002. Suonion suunnittelemassa Night Visions Hammertime -tapahtumassa näytettiin kuusi elokuvaa, joista Leen elokuvia oli neljä. Vierailuun kuului tilaisuus, jossa Lee jakoi nimikirjoituksia halukkaille Eerikinkadulla Filmifriikissä. Ja halukkaitahan oli. Erikoistutkija ja KAVIn esitystoiminnasta vastaava Antti Alanen kuvasi tilannetta seuraavasti: ”Jono oli sellainen, että Tavastian Juhani Merimaakin pysähtyi sitä hämmästelemään.”

KAVIN oman ohjelmiston ja yksittäisten kulttielokuvien lisäksi Orion toimii nykyisin joidenkin elokuvafestivaalien, kuten Rakkautta & Anarkiaan ja DocPointin, esityspaikkana. Suonio, Lauri Lehtinen ja Antti Tohka ovat järjestäneet yön yli kestäviä EKEK (Elokuvakulttuurin edistämiskomitea) -leffamaratoneja touko-kesäkuun vaihteessa useimmiten koulujen päätösviikonloppuna.

Tapahtuma sai alkunsa Kino Engelissä, jossa sitä järjestettiin kymmenen vuotta. Kun Engel meni remonttiin, Suonio ja kumppanit siirsivät minifestivaalinsa Orioniin. Ideana on, että yöllä katsotaan noin viisi elokuvaa, joita ei ole ilmoitettu katsojille etukäteen. Vuoden 2017 Mysteerien yössä toiseksi viimeinen elokuva oli Jeff Liebermanin Just Before Dawn. Suonio halusi, että elokuva todellakin esitetään juuri ennen kuin aamu sarastaa.

”Leffa oli juuri loppunut siihen, että aurinko nousee. Ulkona Eerikinkadun päästä nousi aurinko. Tämä oli yksi tällainen pieni onnistuminen, jota ei välttämättä moni edes huomaa”, Suonio sanoo.

Mysteerien yössä pyritään varsinkin viimeisenä elokuvana näyttämään jotain ainutlaatuisia. Yleisö reagoi usein äänekkäästi kommentoiden, kun sika säkissä -elokuvat alkavat pyöriä ja alkutekstit paljastavat, mikä teos on kyseessä. Ensimmäisen Orionissa järjestetyn Mysteerien yön päätöselokuva oli Spede Pasasen Naisen logiikka, jota ei nykyisin voi nähdä käytännössä missään.

”Se oli monille sellainen: ’aaa mitä minä näen!’ Ihmisillä oli täysin epäuskoinen fiilis, kun leffa alkoi: ’Ei, ei voi olla, voiko olla? On se! Se on Naisen logiikka’”, muistelee Suonio.

Ihastusta kirvoitti myös tapahtuma, jota ei enää 2010-luvulla ole järjestetty ollenkaan. Kokeellisen elokuvan Avanto-festivaali ehti olla Orionissa kymmenen vuoden ajan. Festivaalin ohjelmisto koostui pääosin kokeellisesta lyhytelokuvasta.

- Elokuvaeatterin toiminta alkoi Bio Athena -nimellä 1927.
- Suomen elokuva-arkisto SEA perustettiin 1957, vuodet 2008-2013 se toimi nimellä Kansallinen audiovisuaalinen arkisto eli KAVA ja kehittyi vuonna 2014 Kansalliseksi audiovisuaaliseksi instituutiksi eli KAViksi.
- Orion on ollut SEAn/ KAVAn/ KAVIn esitysteatterina vuodesta 1984 lähtien.
- Yksi harvoista elokuvateattereista Suomessa, jossa voi nähdä elokuvia säännöllisesti filmiltä.

Suonio muistaa Avannosta näytöksen, jossa elokuvaohjaaja Mika Taanila oli pystyttänyt Orionin parvelle kaksi 16 mm filmiprojektoria. Molemmat filmit projisoitiin yhtä aikaa kankaalle.

”Sen leffan nimeä en kyllä muista. Avannossahan leffat saattoivat olla sellaisia, että kankaalla näkyi vain yhtä väriä tai joitain hyvin abstrakteja kuvia”, Suonio sanoo.

Sammalisto puolestaan ei aina innostu festivaaleista Orionissa. Kun hän aikoinaan kulki Tampereelta Rakkautta & Anarkiaa -festivaalille, pakeni hän Helsinkiin päästyään festarin hälyä Orionin rauhaan.

”Minusta Orion saisi olla sellainen, että siellä näytetään vain arkiston omia näytöksiä festareiden aikana-

kin. Tai siellä voisi esittää festarivieraan vanhempaa tuotantoa: kunhan siinä olisi jokin arkistonäkökulma”, Sammalisto toteaa.

Rakkautta & Anarkiaa -festivaalin aikana olikin 1990-luvulla näytöksiä, jotka arkisto oli tehnyt tukemaan festivaalin ohjelmistoa. Jos festivaalilla olivat esimerkiksi Tim Burtonin uudet elokuvat, Orionissa näytettiin ohjaajan vanhempaa tuotantoa.

FESTIVAALITAPAHTUMIA tahi ei, Orion hohkaa elokuvahistoriaa ja tuntuu olevan monille asiakkailleen erityisen rakas. Elokuvaeatteritoiminnan digitalisoituessa Orionin ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin merkitystä arkistomateriaalin ja filmielokuvan esittäjänä on turha väheksyä.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) on opetus- ja kulttuuriministeriön alainen valtion laitos, joka kehittyi nykyiselleen vuonna 2014 Kansallisen audiovisuaalisen arkiston ja Mediaskasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen yhdistyessä. Vuoteen 2013 Kansallisena audiovisuaalisena arkistona eli KAVAna tunnettu instituutti perustettiin yksityisenä yhdistyksenä vuonna 1957 Suomen elokuva-arkisto -nimellä. Suomen elokuva-arkistosta käytettiin lyhennettä SEA, joksi monet edelleenkin kutsuvat KAVIa.

Arkisto on kuulunut elokuva-arkistojen kansainväliseen liittoon (FIAF) vuodesta 1958 lähtien. FIAFiin kuuluminen mahdollistaa sen, että Orion voi saada ohjelmistonsa vanhempaa 35 millistä tai 16 millistä filmielokuvaa suhteellisen pienellä vaivalla. ●

TARINOITA helsinkiläisistä elokuvateattereista välittää muistoja hetkistä valkokankaiden äärellä. Se kerää yhteen kertomuksia siitä, miten uusia teattereita perustettaessa on aherrettu ja miten ihmiset niiden takana ovat saaneet ideansa.

Tarina syntyy tunteesta ja ilman tunnetta ei voi olla tarinaa. Helsinkiläisiä elokuvateattereita on lähestytty tästä näkökulmasta: muistot ovat kertojilleen rakkaita ja merkityksellisiä. Pienistä muistoista muodostuu kertomuksia, jotka valottavat eri teattereiden historiaa sen mukaan, mikä kävijälle tai perustajalle on ollut tärkeää.

